

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Ş E Y H M U S D İ K E N

Ahmed Arif

Ş E Y H M U S D İ K E N

Ahmed
Arif

Abisi Olmak Halkının

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi <https://rantey.org>

ŞEYHMUS DİKEN • Ahmed Arif

İletişim Yayınları 2655 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 457

ISBN-13: 978-975-05-2454-7

© 2018 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1-3. Baskı 2018, İstanbul

4. Baskı 2019, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora

YAYINA HAZIRLAYAN Melike Işık Durmaz

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Çerkes Karadağ

UYGULAMA Hüsnu Abbas

DÜZELTİ Ece Ziya

BASKI Sena Ofset • SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

CİLT Güven Mücellit • SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 40387

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ŞEYHMUS DİKEN

Ahmed Arif

Abisi Olmak Halkının

ŞEYHMUS DİKEN Diyarbakır Suriçi'nin Alipaşa Mahallesi'nde doğdu. Liseye kadar Diyarbakır'da okudu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset ve İdari Bilimler Bölümü'nü bitirdikten sonra üç yıl mülki idare amirliği yaptı. 12 Eylül askeri darbesi mağduru olarak memuriyet hayatı sona erdi.

Türkiye Yazarlar Sendikası üyesi ve Uluslararası PEN Yazarlar Örgütü Türkiye Merkezi'nin Diyarbakır temsilcisidir. *BirGün* gazetesinde 12 yıl köşe yazarlığı yaptı. *Tigris Haber Gazetesi* ve www.bianet.org yazarıdır. Çok sayıda sivil toplum kuruluşunda yönetici, danışma kurulu üyesi, temsilci ve sivil toplum aktivistidir. 13 şiiri Udi Yervant tarafından bestelenmiş, "Diyarbakır Hikâyeleri" oyunu İmgesel Düşler Tiyatro Topluluğu tarafından oyunlaştırılmıştır.

İletişim Yayınları tarafından yayımlanmış kitapları: *Sırrını Surlarına Fısıldayan Şehir: Diyarbakır* (2002), *Diyarbakır Diyarım, Yitirmişem Yanarım* (2003), *İsyan Sürgünleri* (2005), *Amidahlılar - Sürgündeki Diyarbakırlılar* (2007), *"Ula Fille Hoşgeldin"* (2012) ve *Kürdistan'da Sivil Toplum* (Nurcan Baysal ile birlikte, 2015). Diğer kitapları şunlardır: *Kürdtlihicazkâr Metinler* (Doruk, 1997), *Güneydoğu'da Sivil Hayat* (Metis, 2001), *Tango ve Diyarbakır* (Lis, 2004), *Türkiye'de Sivil Hayat ve Demokrasi* (Dipnot, 2006), *Taşlar Şahit* (Lis, 2008), *Zevalsiz Ömrün Sürgünü Mehmed Uzun* (Lis, 2009), *Diyarbakır El Sallıyor* (Diyarbakır Tabip Odası, 2009), *Bir Kürdün AKP Okumaları* (Evrensel, 2009), *Gittiler İşte* (Aras, 2011), *Bir İnsan Hakları Delisi Rıdvan Kızgın* (Dipnot, 2012), *ŞehrAmed* (Heyamola, 2014), *Amida Ana* (Can, 2014), *Memleket Ahvali* (Dipnot, 2016), *Ahım Var Diyarbakır* (Aras, 2017), *Ahmed Arif - Abisi Olmak Halkının* (İletişim, 2018). Kitapları Fransızca, İngilizce, Almanca, Bulgarca ile Kürtçenin Kurmançî ve Soranî lehçelerine çevrilip basılmıştır.

Twitter: @SeyhmusDiken

Facebook: Şeyhmus Diken

Instagram: seyhmusdiken

E-mail: seyhmusdiken@gmail.com

İÇİNDEKİLER

NIYE YAZDIM?	7
Karanfil yürekli çocuk	11
Siverek yılları	17
Şiirle tanışma	21
Kürt hançeri	25
Coğrafya: <i>Anadoluyum ben</i>	31
İktidar ve mahpusluk: <i>Haberin var mı taş duvar?</i>	37
Hafıza kültüründe ısrar	45
Tutku ve aşk	51
Kalender bir adam	57
“Şiir tek bir dille yazılır”	69
Kadim dostluklar	75
Namus işçisi	83
Bugün Ahmed Arif	89
KAYNAKÇA	97

Böyle bir kitap hazırlama düşüncem doğrusu hiç yoktu. Ta ki 2017 yılı başında TÛYAP Adana Kitap Fuarı'nda Ahmed Arif üzerine bir söyleşi yapmam için *Hasretinden Prangalar Eskittim*'in yayıncısı Metis Yayınları'ndan öneri gelinceye kadar.

Henüz hayatta olduğu yıllarda Ahmed Arif ile tanışıklığım, aramızdaki hemşehrilik bağı, ortak şehrimiz Diyarbakir'i terk etmemiş olmam ve tabii aynı zamanda yazmaya devam ediyor olmam gibi bir dolu etken sanki bu öneriyi gerekli kılmıştı. Hemen ve dahi heyecanla “Olur,” demiştim.

O yıl Adana Kitap Fuarı'nda “Ahmed Arif 90 yaşında” başlığıyla bir söyleşi yaptım. Hayli ilgi görünce Antep ve İstanbul Kitap Fuarları'na da taşındık söyleşiyi. Sonra Ankara ve İstanbul Mülkiyeliler Birliği'nde yoğun katılımlı benzer söyleşiler yaptık. Her etkinlikte yeni katkılarla, yeni işittiğimiz anılarla anlatı zenginleşti, Ahmed Arif üzerine yazılmış metinlerle beslendi. Nihayet elinizde tuttuğunuz mütevazı çalışma çıktı ortaya.

2017 yılı nasıl Ahmed Arif'in 90. doğum yılı idiyse, 2018 de *Hasretinden Prangalar Eskittim*'in ilk yayımlanışının 50. yılı... Kitabın okurla buluşmasının üzerinden yarım asır geçmiş. Bilgi, Cem, Everest, Metis yayınevlerinde baskı sayıları telaffuz edilemeyecek sayılara ulaşmış. Bilinen bandrolü baskılarının dışında yüz binlerle ifade edilen korsan kopyaları da yıllarca piyasada dolanmış bir kült şiir kitabından söz ediyoruz.

Hasretinden Prangalar Eskittim çok netameli bir ilk basım serüveni yaşamış. Hem de yıllar süren bir serüven... Şairini hayli kızdıran, üzen bir hikâye...

Refik Durbaş'ın şairle önce *Cumhuriyet*'te tefrika edilen, sonra da kitap olarak basılan röportajında Ahmed Arif, kitabının yayımlanması konusunda "Geç çıkması benim tembelliğimden, önem vermeyişimden. Ben bu konuda biraz amatörüm. Hiç profesyonel olmadım," diyor. Ve ekliyor: "Adını vermeyeyim. Birine verdim şiirleri. Kitap çıkacak ama iki yıl bekletti. Her yere gitti kitap. En son Şevket Süreyya'nın sansüründen geçti. Olumlu rapor geldi."

Tüm Türkiye kitabın çıkacağını duyar fakat kendi ifadesine göre bundan en son Ahmed Arif'in haberi olur. O iki yıllık bekletilmeden sonra *Hasretinden Prangalar Eskittim* yayımlanır. Yayıncısı şaire bir kâğıt imzalatmıştır; buna göre kitap en az iki yıl ikinci baskıyı yapamayacaktır! Bütün ülkeye kitap balya balya yollanırken yeni baskıdan ses yoktur.

Cüneyt Arcayürek o yıllarda *Hürriyet*'te yetkili. Diyor ki Ahmed Arif'e: "Bobin artığı sonsuz kâğıt var elimizde. Senin kitabı basalım. *Hürriyet*'in satıldığı her büfeye koyarız kitabı. Peşin olarak da sana elli bin lira verelim. Kitabın bütün geliri de senin olsun." Cüneyt Arcayürek bunları tam da kitabın yayımlandığı 1968'de söylüyor. Ama Ahmed Arif kitabı başka yayıncıya vermiş ve karşılığında beş bin lira almış; sözleşmeyi de karşısındakine güvenerek imzalamış. Üstelik baskı

adedini bile telaffuz etmeden... Ahmed Arif'in kendi ifade-
siyle en az 200 bin adet satmış kitap.

Tabii kitabın baskıya hazırlanışı ve basımında da sıkıntılar yaşanmış. Cemal Süreya'ya 26 Ekim 1968'de yazdığı mektu-
bunda şöyle diyor: "Kitap baskıda. Ancak son anda bir kü-
çük adam puştuğu ile karşı karşıya geldim. Senin yazı kitap-
tan çıkarıldı. Sadece seninki değil, Fiktret Otyam da bir ya-
zıda kişiliğimi anlatmıştı ki, o yazı da kitaptan çıkarıldı. Be-
nim gibi büyük bir şairin kitabına kimse 'takriz' yazamaz-
mış! Nasıl kafam bozuk, öfkeliyim, bilemezsin."

Sonra 12 Mart yıllarında bir gün Erdal Öz, Oğuz Akkan'la
tanıştırmış Ahmed Arif'i ve "Pişman olmayacaksın, ver kita-
bını Oğuz'a," demiş. Ve sonra Oğuz Akkan basmış *Hasretin-
den Prangalar Eskittim*'i ve kitap geniş kitlelere ulaşmış. "Da-
ğıtıcı bana para getirirdi. Her ay maaş öder gibi..." diye anla-
tır o günleri Ahmed Arif.

Velhasıl *Hasretinden Prangalar Eskittim*, yirmili yaşların-
dan otuzlarına kadar dolu dolu yaşamış ve yazmış bir genç
şairin dilden dile, elden ele dolaşmış şiirlerinin bir araya ge-
tirilmesiyle hayat bulmuş bir kitap. Cemal Süreya'nın tabi-
riyle "şiirine çekilmiş bir kumandan"ın sonraki 23 yıl bo-
yunca, yani 1991'e kadar, her defasında "Yeni kitap ne za-
man?" sorusunu duymasına yol açan ilk ve tek kitap...

Okumakta olduğunuz *Ahmed Arif: Abisi Olmak Halkı-
nın* kitabı, şiiriyle birlikte her anısı, her sözü, kelamı ade-
ta aforizma halini almış usta şairin bilinenlerinin yanında
kimi dostlarının dağarcığında kalmış, belki de unutulayaz-
mış anılarının bir kez daha dile getirilişi. Bu bir biyografi de-
ğil de satırlarında Ahmed Arif'in sesini duyacağımız bir anı-
lar manzumesi.

Kitabın son okumasını yapan Gökçe Bilgin'e ve Ahmed
Arif görsellerini kullanmam için benimle paylaşan Ahmed
Arif Edebiyat Müze Kütüphanesi'ne, metinler içinde isim-

lerini zikrederek andığım bana anılarını aktaran dostlara ve dahi kitabın sonunda referans verdiğim, Ahmed Arif üzerine bugüne kadar yazan ve konuşan herkese çok ama çok teşekkür ediyorum. Tabii yayınevim İletişim'e, kadim dostum, editörüm Tanıl Bora'ya ve kitaba hayli emek verip yayına hazırlayan Melike Işık Durmaz'a içten teşekkürlerimi dillendiriyorum.

ŞEYHMUS DİKEN

21 Nisan - 2 Haziran 2017, Haziran 2018,

Diyarbakir

Karanfil yürekli çocuk

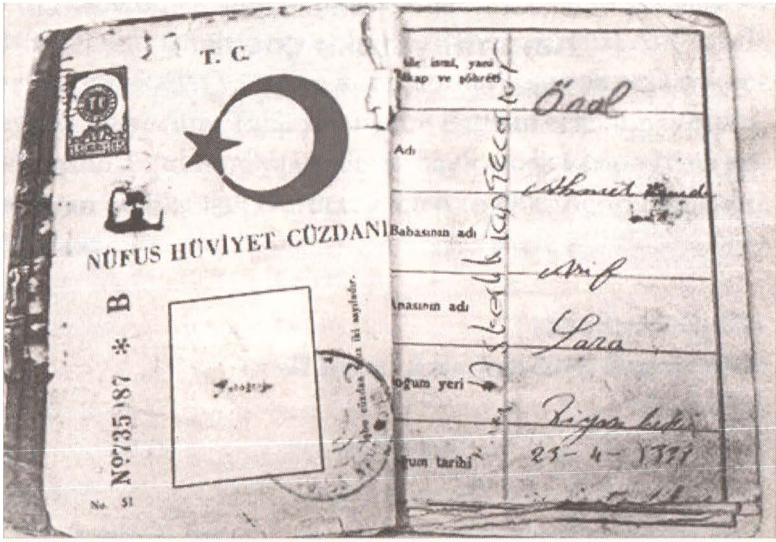
Tek kitabı *Hasretinden Prangalar Eskittim*, elli yaşında.

Tek kitabın şairi yaşıyor olsaydı, doksanını devirecekti.

Şiirlerinden herhangi biriyle gönlümüze girecek kadar hünərli yazmış olduğuna, elli yaşını doldurmuş kitabının her dizesi tanıklık eder. Fakat kitabına girmemiş olan nice şiiri olduğunu yine kendisi belirtir yaşarken. Kendine has üslubuyla şöyle der: “Defterler dolusu şiir vardı. Gece-
de 8-10 sayfa yazardım. Elbet kaliteli olanı vardı, olmayanı... Her biri bir kııda kaldı. Birçoğu da poliste... Geri alamadım, vermiyorlar.”

Ahmed Arif, birçok kaynağa ve yaşarken yayımlanan, kendisinin de onayladığı bilgilere göre 1927 yılının 21 Nisan günü, şairin ölümünden sonra oğlu Filinta'nın paylaştığı eski nüfus cüzdanındaki kayda göre ise 23 Nisan'da, Diyarbakir Suriçi'ndeki Fatihpaşa Mahallesi (nam-ı diğer Xançepek), Yağcı Sokak, 7 numaralı evde doğmuş.

Yine nüfus kaydına baktığımızda adı aslında Ahmet. Sonradan şair kimliğiyle birlikte adının sonundaki “t” harfini değiştirerek “Ahmed” adını kendine uygun bulmuş. Bu ad

Nüfus cüzdanı.

“yakıştırması” Ahmed Arifte o denli içselleşmiştir ki, adını yanlış yazanlara çok kızdığı bilinir. Nitekim bir antoloji için, biraz da üst perdeden sorular yollayıp cevaplamasını isteyen birine: “Adımı dahi yanlış yazan birinin sorularına nasıl cevap vereyim?” demişliği de vardır.

Çocukluğundan beri haksızlığa zerre tahammül edemeyen şairin, isminin doğru yazımı konusunda ısrarcı olmasının altında yine kararlı duruşunun varlığını sezeriz.

Bu ad vurgusu, kendisinden hayli sonra Mehmet Uzun’un adını “Mehmed” olarak yazmayı tercih etmesinde karşımıza çıkar. Kimi başka edebiyatçılar da bu izleği sürdürür.

Kendi anlatımına bakarsak, evleri geniş avlulu, havuzlu, bahçeli, eyvanlı, yazlık-kışlık odaları olan büyük bir evmiş. Şimdilerde, hele ki son birkaç yılda hendekli, barikatlı, so-kağa çıkma yasaklı, yıkımlı, ölümlü felaket günlerini yaşayan Suriçi hallerinden sonra örnekleri hayli az kalan, bazalt taştan yapılma klasik Diyarbekir evlerinden biri.

Anağı Arife Hanım ve ablasıyla...

Babası Arif Hikmet Bey.

Babası Kerküklü Arif Hikmet Bey, annesi Erbilli Sâre Hanım. Daha iki yaşındayken kendi ifadesi ile Sâre, Serohan, Zehrahan, Zörehan olarak da çağrılan annesini kaybeder.

Ailesi ve kendisiyle ilgili Refik Durbaş'a konuşurken babasının Kürt olmadığını, rivayete göre Rumeli'den Kerkük'e geldiklerini, anasının ise Kürt olduğunu anlatır. Anası, yedi

kardeşin tek bacısıymış ve yedi dayısı da ünlü İngiliz casusu Lawrence'ın kiralık katillerince öldürülmüş.

İş soy sop meselesine gelince “Soyumla değil, ancak halkımla öğünebilirim. Halkımdan gayrısını övgüye layık görmem... Bir de sevgiliyi...” demeyi de ihmal etmez.

*Nasıl severim bir bilsen,
Köroğlu'yu,
Karayılan'ı,
Meçhul askeri...
Sonra Pir Sultan'ı ve Bedreddin'i.*

Onu emziren, büyüten, eğiten ve en az “öz ana” gibi bağrına basan, bu sebeple 1983 yılında ölümüne kadar “analığı” saydığı Arife Önal'a saygıda kusur etmediğini, onu öz anası gibi bildiğini ve “analık” kavramına bu vesileyle de karşı çıktığını hep anlatır. Analığı Arife Hanım, Bingöl'ün Mısyar aşiretinden.

Ticari büyüklüğü açısından camiasınca “Baron” olarak çağrılan bir Ermeni işadamı olan ve ipek böcekçiliği işiyle uğraşan, 1915'e kadar Diyarbakir mebusu olan Hovsep Kazazyan'ın Diyarbakir Suriçi Balıkçılarbaşı semtinde 1915 Ermeni kırımına kadar ipek böcekçiliği borsası olarak kullandığı ve adı da Alyanakyan Çarşısı olan yapı, Ermeni tebaanın kentin sicilinden düşürülmesinden sonra ilkokula dönüştürülür. İşte Ahmed Arif, anaokulu diyebileceğimiz o yılların ilkokul öncesi ilk eğitimini o binada görür ve okumayı orada söker. Şimdilerde o yapı Suriçi'nin Balıkçılarbaşı semtinin hemen girişindeki PTT şubesidir.

Savaşta süvari başçavuşu olan babasının Siverek'in Karakeçi bucağı nüfus müdürlüğüne atanmasıyla ailece Siverek'e yerleşirler. Buradaki yaşamı, babası Arif Hikmet Bey'in bir dönem Siverek Nahiye Müdürlüğü, sonra da Harran Kayma-

kam Vekilliği'ne atanması nedeniyle 12 yıl sürünce, 1933-34 öğrenim yılında Siverek İlkokulu'na yazdırılır. Okuma yazmayı Diyarbakir'deki anaokulunda öğrendiğinden tez zamanda sınıfın çalışkan öğrencilerinden olur.

Siverek yılları

Siverek yıllarını anlatırken bir anısını şöyle dillendirir Ahmed Arif: “Siverek, o yıllarda ‘Şehir’ ve ‘Ordu’ Mahallesi diye ikiye ayrılmıştı. Biz Ordu Mahallesi’nde oturduğumuzdan, Şehir Mahallesi çocuklarını sürekli kovalardık. Kavga ederdik. Onlar da gider, üçüncü süvari alayına sığınırldı. Süvari alayının camları kırılmasın diye taş atmayı durdururduk. Orada doğulu askerler vardı, çıkar, sapanla taş fırlatarak bizleri kovalarlardı.

O yıllarda doğuda Umum Müfettişlikleri vardı. ‘Vatan-daş Türkçe konuş’ diye mecburi bir kampanya başlatmışlardı. Türkçe dışında başka bir dil konuşanlar çarşıda, pazarda yakalanıp karakola götürülür, haklarında soruşturma açılır, dövülür, konuştukları her kelime başına ceza ödetilirdi.”

İşte bununla ilgili bir yaşanmışlığı paylaşır çocukluk anılarında:

“Siverek’te Kanlıkuyu diye bir yer var. Çok eski bir mekân. Harap, ama bir bölümü ayakta, yanında da bir karakol var. Karakolun yanı başında da bir yazlık kahve. Büyükçe bir yazlık kahve, 500-600 kişinin oturabildiği bir kah-

Bunun arkasında
1937 tarihi
yazılı. ilkokul
öğrencisiyim.
(Siverek)
(Nüfus kaydım
dan alınmıştır.)

Siverek'te ilkokul öğrencisiyken, 1937.

ve. Önünde de koca dut ağacı var. Dallarına çanlar takmışlar. Serçeler gelip dut yemesinler, oturanların başına pislemesinler diye de arada bir o çanları çalıyorlar. Karakolla kahvenin arası 50 metre var, yok...

Karakolun önüne yatırmışlar bir adamı. Sakız gibi bembeyaz donu, entarisi, gene ipekten poşusu, egali var başında. Adam yalın ayak. Polisler falakaya yatırmışlar. Tüfeği takmışlar adamın ayağına, veriyorlar falakayı. Adam 'Ya Muhammed!' diyor, başka bir şey demiyor. Adamın Arap olduğunu anladım. Çünkü Kürt olsa baş-

ka türlü bağırırdı, Zaza olsa başka türlü. Ya mahkemeye gelmiş, ya hükümetle bir işi var. Ya da pazara gelmiş, yağ mı, yoğurt mu ne, bir şeyler getirmiş satmaya...

Dediğim gibi 4-5 polis adamı dövüyor. Biz çocuklar aşağı yukarı 70-80 metre kadar yukarıdayız. Olayı görüyoruz. Hepimizin ip sapanı var. İp sapan kullanmak ustalık ister. Gerçi her çocuk bir iki ayda öğrenir kullanmasını. Köylüler, çobanlar derler ki, 'Kürt, tabancadan tüfekten korkmaz, ip sapanından korkar'. Şimdi, yumurta büyüklüğünde bir taş düşünün, vınlayarak geçiyor. Ve değdiği yeri paramparça ediyor. Göğüs olsun, kafa olsun, vurdu mu öldürüyor yani.

O anda hemen kararlaştırdık. Liderimiz Mustafa Tatar, arkadaşım, benden bir iki yaş büyük, gövde bakımından da

iri. Babası babamın arkadaşı, ailece de çok yakınız. ‘Dağıtalım bunları,’ dedik. İki üç metre ara ile mevzi aldık. Mustafa, ‘Dikkat edin de adamı vurmayalım,’ dedi. Ben de ‘Kafalarına vurmayalım,’ diye uyardım.

Fakat polisler hareket halinde. Üç ya da dört taş attık, polislerden ikisi yıkıldı kaldı, ötekiler kaçtı. Biz de hemen tüyüldük. Mustafaların bağına gittik. Bağ, şehre 45 dakika çeker, kuzeyde Siverek bağları. Sonra akşamüstü döndük evlere. Bizim evde anlatıyorlar: ‘Aslan kimin babayiğit, bıyıklarından adam asılır. Aslan kimin dört tane çıkmış, vermişler polislere dayağı, vermişler dayağı, o fıkara Arebi kurtarmışlar...’

Ben hiç oralı olmadım. Ertesi gün babam kahveye gitmiş. Arkadaşları konuşuyorlarmış. ‘Yok, yahu,’ demişler, ‘öyle babayiğit filan değil, çocuk onlar. En kabadayısı on yaşında yoktu. Fakat hepsi korkunç nişancıydı...’

İşin tuhafı kimse kınamamış olayı. O fukara adam, Türkçe konuşamıyor. Zavallı bir Arap. Ne zaman mı oldu bu olay? 1935 yılları falan olabilir. Öyle hatırlıyorum.”

İşte tam da o yıllarda talana, kıtlık kırana, soygunlara işi gereği koşturan babası, bütün bunlara tanıklık eden oğlu Ahmed Arife eder nasihatini ve kulağına küpe olur adeta ömrü billâh: “Sen sen ol bir küncü (susam) tanesi haram girerse boğazına, evin başına yıkılır, bilmiş ol!”

Yine aynı tarihlerde tüm oyuncaklarını da kendilerinin yaptıklarından söz eder ayrıca.

Ata binmeyi, silah kullanmayı, Kürtçenin Zazaca ve Kurmanci lehçelerini Siverek’te, Arapçayı Harran’da, aşiret töresi ve yaşam biçimini ilk gençlik yıllarında oralar da öğrenir.

Öyle yıkma kendini,

Öyle mahzun, öyle garip...

Nerede olursan ol,
İçerde, dışarda, derste, sırada,
Yürü üstüne üstüne,
Tükür yüzüne celladın,
Fırsatçının, fesatçının, hayının...
Dayan kitap ile,
Dayan iş ile.
Tırnak ile, diş ile,
Umut ile, sevda ile, düş ile,
Dayan, rûsva etme beni.

Şiirle tanışma

1939'da ilkokulu bitirir. Önce Diyarbakır, sonra Urfa'da ortaokula yazılır. Şiire tam da o yıllarda başlar. İstanbul'da çıkan *Yeni Mecmua*'ya şiirler yollar, ama yayımlanıp yayımlanmadığını öğrenemez.

O yıllarda hemen her Halkevi'nin birer kitaplığı vardır. Kitaplığa her mevsim, her gün girmek serbesttir. Urfa'daki Halkevi kitaplığına Türkiye'nin diğer illerindeki Halkevleri'nin çıkardığı edebiyat dergileri gelir. Bu dergiler, okumak isteyenlerin önemli edebi beslenme kaynakları arasındadır. İzmir Halkevi'nin *Fikirler*'i, Isparta Halkevi'nin *Ün*'ü, Afyon Halkevi'nin *Taşpınar*'ı, Diyarbakır Halkevi'nin *Karacadağ*'ı ve diğerleri... Ahmed Arif 1991'de ölümünden önce Refik Durbaş'a "Kalbim Dinamit Kuyusu" başlığıyla verdiği uzun röportajda, "Bugün bile o kalitede bir edebiyat dergisi bulmak zor," derken hayli yıllar sonra o edebi beslenme kaynaklarına gönderme yapar.

Sonra Nâzım Hikmet'in *Taranta Babu'ya Mektuplar*'ını, *Gece Gelen Telgraf*'ını, *835 Satır*'ını, André Gide'i okumuş olmasını, *Goriot Baba*'yla tanışmasını ortaokul yıllarının büyük şansı olarak anlatır.

Urfa'da ortaokulu 1942'de bitirir.

Babası onu Afyon Lisesi'ne yollar. Ahmed Arif'in ağabeyi Muhammed Necati'nin Isparta Ortaokulu'nda öğretmenlik yapması ve Afyon'da da arkadaşlarının olması babasının kararını etkiler. Afyon'da liseyi yatılı okur.

Babasının, oğlunu Afyon'a gönderme kararını verirken, o yıllarda Diyarbakır'da lisede okuyan arkadaşlarının kendi tabiriyle "tuzu kuru", hali vakti yerinde, "iyi aile" çocukları olmaları nedeniyle onlara takılıp okumayacağını düşünmesinin de payı vardır muhakkak. Bu sebeple babasının: "Bu çocuk burada ya kaçakçı olur, ya gangster. Bunu öldürürler. Oğlum bu okulda okumaz. Arkadaşlarına uymak zorunda kalır," diye düşünmesi de etkili olur.

Nitekim baba Arif Hikmet Bey'in bu tercihini yıllar sonra kendisi de doğrularcasına, "Siverek yıllarımdaki arkadaşlarımdan Mustafa Tatar okula gelirdi, ceketinin düğmelerini çözdüğünde kemerinden bombalar sallanırdı, tabanca taşırdı," diye anlatır Ahmed Arif.

1943'te, Afyon Lisesi'ndeki döneminde, bir dergi yayımlanır: *Seçme Şiirler Demeti*. Derginin sol başında Neyzen, sağ başında Ahmed Arif vardır. Bu "dehşetli" gururlandırır Ahmed Arif'i ve tabii yazı başına da on lira telif ödenir. Az para değildir on lira, düşünün o yıllarda babasının yolladığı aylık harçlık beş lira! Üstelik yaşı tutmadığı için ve gelen para da Ahmed Arif adına geldiğinden (gerçek adı Ahmet Önal), öğretmeni parayı çekip kendisine verir.

Ahmed Arif'in Afyon Lisesi yıllarındaki yaşantısı, edebi kimliğinin oluşumu açısından dolu dolu geçer. "Okul hayatımda tanıdığım en yetenekli, en yiğit, en mert, en bilgili adamlar" dediği şahsiyetlerdir arkadaşları, öğretmenleri. Edebiyat öğretmeni Gündüz Akıncı'dır. André Malraux, Max Beer, Dostoyevski, Tolstoy, Gustave Flaubert, Émile Zola'yı o yıllarda okuduğunu anlatır. Edebiyat öğretme-

TÜRKİYE CÜMHURİYETİ
MAARİF VEKİLLİĞİ
DEVLET OLGUNLUK DİPLOMASI

DİPLOMA GENEL NUMARASI 1129

Adı ve soyadı	Ahmed Arif Oğlu
Babasının adı	Arif
Doğduğu yer	Afyon
Yaşadığı yıl	1943
Diploma veren okul	Afyon Lisesi
Talebeleri okul №	1525
Birleme ders yılı ve devresi	1942-43 Haziran
Mecburi hizmet müddeti	

Ahmed Arif Oğlu Ahmet Hamdi Onal
28/10/1943 Tarihinde Afyon Lisesinden
İşletme Belgesi alındıktan sonra
Afyon Lisesinin mezunlarından
Devlet Olgunluk imtihanı geçerek
Pekiyi derecede Devlet Olgunluk
Diploması almışa hak kazanmıştır

28/10/1943

Lise
Müdürü

Lise
Müdürü Muavini

Ahmed Arif olarak tar-
mıxdan düzeltilmiştir.
Afyon M. D.

Form 28/1943

Afyon Lisesi mezuniyet belgesi.

ni Gündüz Akıncı, yatılı okuduğu Afyon Lisesi'nin gece mü-
talaalarında çocukların roman okumasına özel izin çıkarır.
Düşünün daha 16-17 yaşlarında, henüz soyadı "Külebi" ol-
mamış Cahit Ercan, yine henüz soyadı "Necatigil" olmamış
Behçet Gönül, bu hocaların rahle-i tedrisinden geçer.

Mehmet Aydın 45 yıl sonra, yani 6 Mayıs 1990'da Cumhu-
riyet gazetesine yazdığı yazıda, "Edebiyat derslerinde güçlü,
herkesçe sevilen, kimi zaman coşkulu, kimi zaman da içine
kapanık bir öğrenciydi," der onun için. Yine o yıllardan kal-
ma bir de lakabı vardır Ahmed Arifin: Fransızca öğretmen-
leri Edip Ali Bey bütün öğrencilere birer lakap takmıştır. Ah-
med Arif'e yakıştırdığı da Şair Ahmedî'dir.

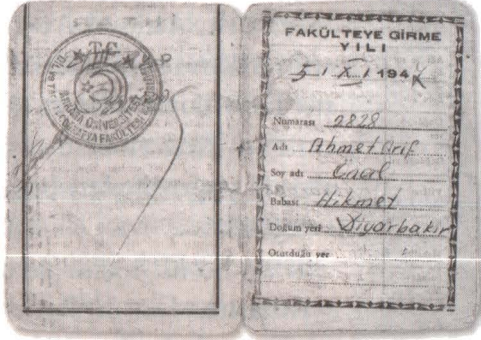
Öğretmenlerin halden anlayan, öğrencinin değerini, kıy-
metini bilen, önyargısız insanlar oluşlarının da kişilik şekil-
lenmesindeki öneminin altını ayrıca çizmek gerek Afyon Li-
sesi yıllarını konuşurken.

Lisede Bulgar göçmeni olan ve yaşı da Ahmed Arif ve ar-
kadaşlarından hayli büyük (otuz yaşında, diyor Ahmed Arif)

bir öğrenci vardır. Ders çıkışı yanından geçen Ahmed Arife dönüp “Eşek Kürt!” diye yüksek sesle ünler. Döner Ahmed Arif, dersliğin orta yerindeki sobanın pik kapağını kaptığı gibi onun suratına yapıştırır. Alnının ortasından, göz kapağından yanağına kadar iner pik demirden kapak ve Bulgar göçmeni Hasan yıkılır yere, kaldırırılar hastaneye. Duyulur okulda. Başmuavin Cemal Tanaç Hoca çağırıp meseleyi Ahmed Arife sorar: “Hakaret etmeye ne hakkı var hocam. Ben memleketimle onur duyarım!” der. Gece yarısı Bulgar Hasan’ı başı yüzü sargılar içinde hastaneden okula getirirler. Cemal Hoca alır çocuğu karşısına: “Kovarım ulan seni bu okuldan. Bu çocuk bu okuldan mezun oluncaya kadar önünde hazır olda duracaksın. Bunun iki katı yaşındasın, utanmıyor musun!” der.

Kürt hançeri

Askerlik sonrası 1947’de Ankara’da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nin felsefe bölümüne kayıt yaptırır. İşte şiir dili esas o yıllarda oluşmaya başlar. O dönem kimi arkadaşlarını “Nâzım’dan sonra şiir yazmak boşuna gayret, hatta saygısızlık,” derler. Ahmed Arif onların bu sözlerine karşı “Hep sustum,” der. Ve ekler: “Onların dedikleri bir bakıma doğruydum! Ne var ki ‘Nâzım gibi şiir yazmak’la ‘Nâzım’dan sonra şiir yazmak’ ayrımı vatanımın dipsiz uçurumları gibiydi.” Çünkü bilir ki “şiire yeni başlamış bir gencin karşısına Nâ-

zım'ı dikerseniz, çocuk ya paniğe kapılır ve ters akımların uydusu olur, yahut ezilir, kötü bir kopyacı kesilir. Hidrojen bombasına karşı, Kürt hançeri ne yapabilir?"

İşte tam da bu bilinç ve kararlılıkla yıllar sonra şiirinin çıkış noktasını şu sözleriyle anlatır: "Kasaba minnet etmedim, kendi göbeğimi kendim kestim." Sonra ekler: "Kimini sevsen, kimini hiç takmasam da bu moda olmuş etkili şairleri kendi hallerine bırakmam gerektiğini her şeyden önce mertlik borcu saydım. İş bir kez etkiye dökülmesin. Etkilere bile bile kucak açan bir şairin soylu bir yol seçtiği söylenemez... Sonra 1947-48 yıllarında kendimi sorguya çektim. Muhasebe yaptım. Kendime sorum: Nasıl olacak bu iş, diye... İşte ben böyle kendimle sorguda iken, oturup Otuz Üç Kurşun'u yazdım, ondan önce de Rüstemo'yu yazdım."

Kuşağının diğer bütün şairlerini bir yana koyarak şiirlerindeki özgün ve taklit edilemez dili yaratışı o yıllarda başlamış gibi görünüyor.

Bu sebeple Zeynep Oral'ın, Ahmed Arif şiirlerini tek bir şiir, hatta bir destan gibi okumak gerektiğini özenle vurgulaması boşuna değil. Hiç Türkçe bilmeyen Konstantin Simonov'un, William Saroyan'ın, Ahmed Arif'in kendi sesinden şiirlerinin bant kayıtlarını Fikret Ötügen'den dinlerken duygu yüküyle yoğrulmaları boşuna değildir.

Şiirleri henüz hiçbir yerde yayımlanmadan dilden dile dolanmaya başlar. Ankara

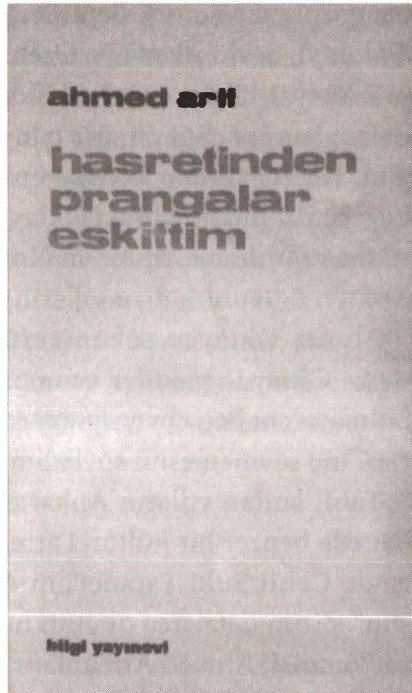
Dil ve Tarih-Coğrafya Fakóltesi felsefe bölümündeki öğren-cilik yılları, ÷lkede tek partili siyaset yıllarından çıkıldığı, ar-tık Demokrat Parti'nin kurulmasıyla yavaş yavaş çok parti-li hayata geçişin denendiğı yıllardır. Tabii gençlik de bu kıs-men çoğulcu yaşamda kendine yer açmaya başlar.

Ahmed Arif, o dönem kurulmuş olan Türkiye Gençler Derneğı'ne üye olur. İşte o Türkiye Komünist Partisi çizgi-sindeki gençlik örgütüne yönelik operasyonla birlikte artık başının beladan kurtulamayacağı yıllar gelip çatmıştır. Bu başa gelen eza cefalar hayli hırpalayıcı olacaktır. Fakat bu-na gelmeden, o yıllarda yazılan şiirlerin akıbetini dile getir-mek gerek belki de.

Ahmed Arif'in 1968 yılında yayımlanan *Hasretinden Pran-galar Eskittim* kitabı, aslında 1947 ile 1959 yılları arasında yazdığı şiirlerinden oluşmuş bir kitaptır. Ahmet Oktay Ka-ranfil ve Pranga kitabında:

"Bu şiirler, yayım tarih-in-den çok önce yazılmıştı. Birçok kişi tarafından ez-bere biliniyordu. Ahmed Arif'in siyasal konumu, şi-irinin çok uzun süre 'ye-raltında' kalmasına yol aç-mış, bu yüzden o da 'giz-li' bir şair olarak bilinmiş-tir," der. Tabii 1968'de ki-tap yayımlanınca, artık bir anlamıyla bu gizlilik biter. Biter bitmesine ama seren-camı da hayli uzun olur...

Aslında 1950'li yıllar-la 1970'li yıllar arasında-ki dönemin Ankarası'nın

kültürel ortamına şöyle bir dokunduğumuzda çok renkli bir tabloyla karşılaşırız. Ahmet Oktay, Ahmed Arif'in vefatından hemen sonra, 4 Haziran 1991'de *Milliyet*'te yayımlanan "Ahmed Arif Üzerine" başlıklı yazısında o günleri anlatırken şunları söylüyor:

"O zamanlar Atatürk Bulvarı böyle betonlaşmamıştı. Bulvarın iki yanı akasyalar ve at kestaneleri ile doluydu. Şimdi ki Opera Meydanı'na, bilmem neden Hergele Meydanı derlerdi. İşte orada, bir 15. Yıl Kiraathanesi vardı. Ortaokul öğrencisiydim. En yakın arkadaşım da, Ticaret Lisesi'ne giden Yılmaz Gruda. O zamanlar Arakon soyadını taşıyordu. Ve ikimiz de genç şair adaylarıydık. Aday bile değildik aslında, heveskârlardık. Şiirle uyanıyor, şiirle yatıyorduk. Yılmaz, Ticaret Lisesi'nin arkasındaki 15. Yıl Kiraathanesi'nde bilmardo oynardı zaman zaman. Bir gün heyecanla geldi. Orada bir grupla tanışmıştı. Beni de götürdü. Ahmed Arif'i, Enver Gökçe'yi, Şevki Akşit'i ve Özer Sağnak'ı böylece tanıdım..."

Edebiyat bilgisi ancak okulda öğrendikleriyle sınırlı olan on beş yaş gençliğinin, işte tam da o çevrede nasıl şekillendiğini, Hececi şiirden kopup yeni şiire nasıl yelken açtıklarını heyecanla anlatır Ahmet Oktay. Şiiri ezberinden kurup, mırıldana mırıldana zihninde bitirip kâğıda geçirmeyi Ahmed Ariften öğrenmesini, o yılların edebi kazancı sayar.

Ahmet Oktay'ın sözünü ettiği o yılları anlatan Ahmed Arif: "Oktay, o vakitler bana hayrandı. Kendisine, kişiliğini bulması için bana benzememesi gerektiğini, hatta benim şiirimi hiç sevmemesini söyledim," der.

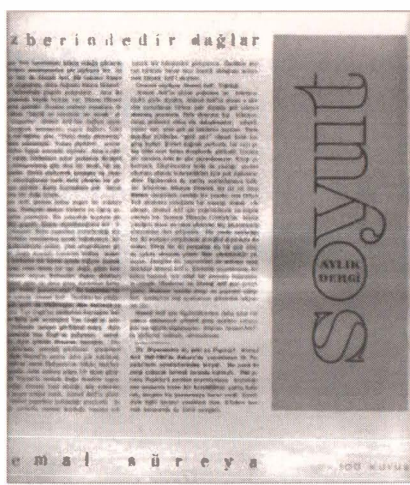
Tabii anılan yılların Ankarası'nda birçok kahvede, meyhanede benzer bir kültürel atmosfer var. O mekânlardan birinde Cahit Sıtkı Tarancı'nın Ahmed Arife "Otuz Üç Kurşun" şiirini defalarca okutup hüngür hüngür ağladığını biz-zat kendisi, Ahmed Arif anlatır.

Mart 1967'de *Soyut* dergisinin 23. sayısı o yıllar için önemli

bir olay olur. Derginin ka-
pağı ve içeriği kültür dün-
yasında bomba gibi patlar.
Cemal Süreya'nın Ahmed
Arif'in şiirini anlatan "Ez-
berindedir Dağlar" başlık-
lı yazısı ve Ahmed Arif'in
beş şiiri yayımlanır dergi-
de: "Kara", "Ay Karanlık",
"Bu Zindan Bu Kırgın Bu
Can Pazarı", "Uy Havar",
"Diyarbakir Kalesinden
Notlar ve Adiloş Bebenin
Ninnisi"...

İşin ilginç yanı, şiirler doğrudan Ahmed Arif tarafından
yollanmamıştır dergiye. Diyarbakırlı bir arkadaşı, Soyut'u
hazırlayanlardan Günel Altıntaş'a, elden elde, dilden dile do-
laşan ve epeyce de yanlışları olan şiirleri o haliyle yollamış
ve öylece de basılmışlar dergide. Tabii o haliyle basılmışlar-
sa da dergi tez zamanda ikinci baskıyı yapmış.

Kitabın yayımlandığı tarih, Türkiye ve Avrupa'nın top-
lumsal ve siyasal kodları açısından çokça önemli. Avrupa'da
'68 gençlik hareketleri ivme kazanmış halde. Türkiye'deki
üniversite gençliği de aynı rüzgârı arkasına almış, sokaklar-
da, meydanlarda... Doğu'da Kürtler aynı rüzgârın ivmesiyle
il ve ilçelerde peş peşe Doğu Mitingleri düzenlemekte.

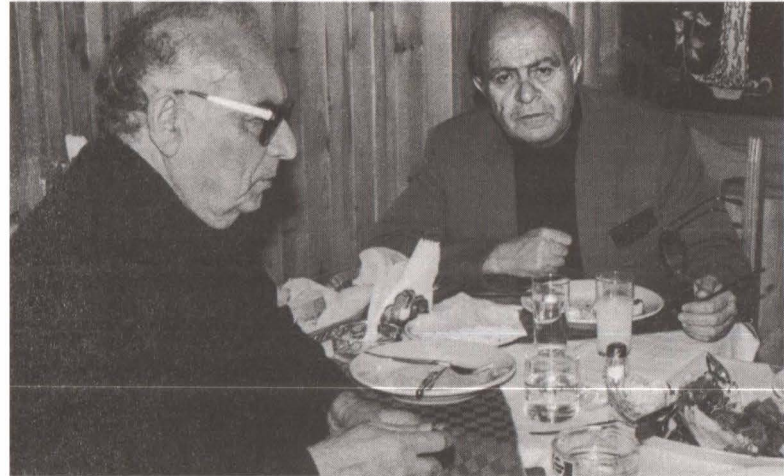

Soyut dergisi, Mart 1967.

Coğrafya: Anadoluyum ben

**İbn-i Haldun, “Coğrafya, kaderdir,” demiş. Ömrü boyunca sadece bir kitabı yayımlanan ve o kitabı da hepi topu 19 şiir-
den oluşan bir “külliyat”ın sahibi şairin hamurunda da coğ-
rafiyasının izleri pekâlâ olmalı.**

**Usta yazar Yaşar Kemal, Ahmed Arif’in “Diyarbakır çıkış-
lı” oluşunun ve Diyarbakır’ın değişik kültürlerinin içinde**

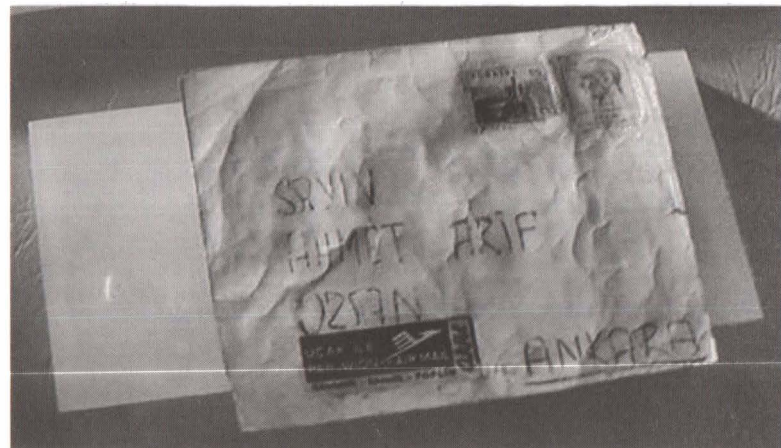
Yaşar Kemal’le...

yetişmesinin şaire hayli olanaklar sağladığını vurgular: “Mezopotamya’dan gelen Arap kültürü, yukarıdan gelen Kürt kültürü, Çerkez ve Türk kültürleri, bunların hepsi birleşir,” der Ahmed Arif’de... Ve ekler Yaşar Kemal: “Diyarbakır’ı görünce Ahmed Arifi anlamak daha kolaylaşıyor. O korkunç surlarıyla, türküleri, hapishanesiyle, sıcağı, soğuğuyla, o her yönden esen halk kültürüyle... Kolay iş değil Ahmed Arif gibi bir şairin çağımızda yetişmesi. Diyarbakır büyük kültürlerin buluşma yeridir, kavşağıdır, bileşimidir. Ahmed Arif’in sesi, sözü bütün Anadolu, Mezopotamya ses ve sözlerinin harmanıdır.”

Leyla Erbil’e yazdığı mektuplardan birinde Ahmed Arif der ki: “İster bildiğin adrese, istersen geçen mektupta verdiğim adrese yaz. Aslına bakarsan, adımlı yazman kâfi, mektup gelir bulur beni. Küçük yer, şöhretim de yaygın...”

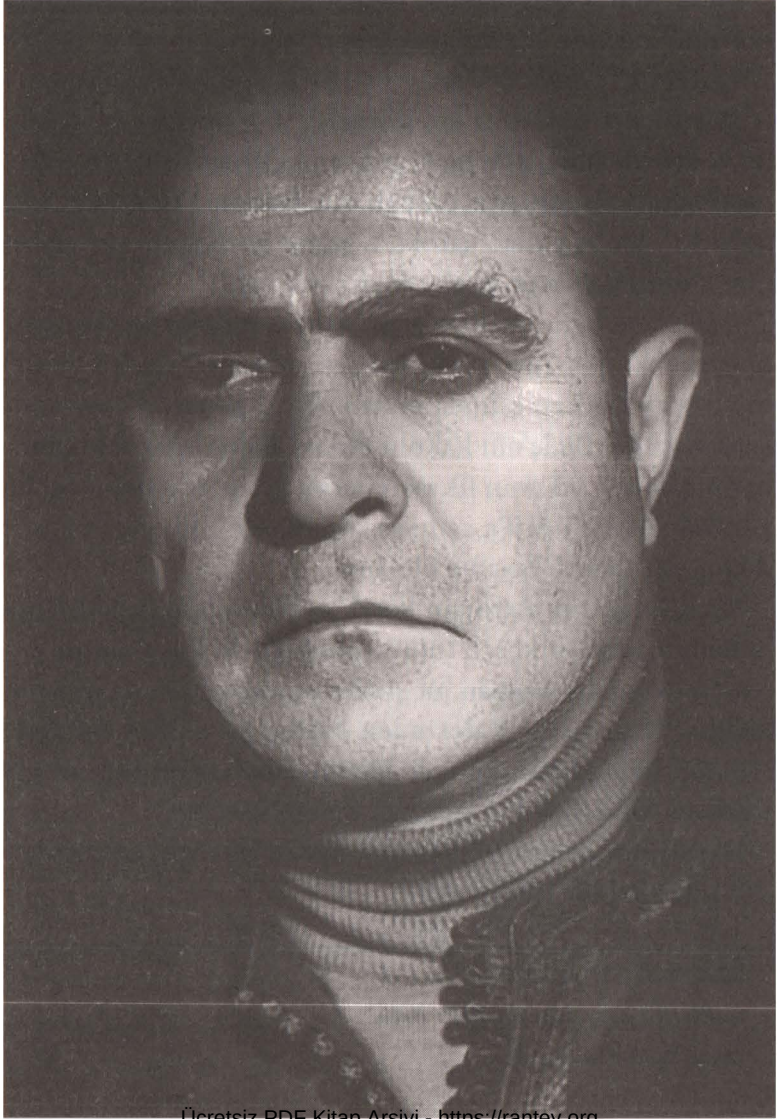
Hayat bulduğu coğrafyasından, işte bu denli emindir.

Bu emin oluş halinin şiirine yansıyan yüzü konusunda Suat Tokat: “Diyarbakır’da çok az kalmasına ve yaşamasına karşın, şiirleri en çok Diyarbakirli olan şair” der onun için. Suat Tokat’ın bu tespitini doğrularcasına, vefatından hemen sonra, 6 Haziran 1991’de *Cumhuriyet*’teki köşesinde Mustafa

Ekmekçi: “Ahmed Arif doğup büyüdüğü topraklardan uzak yaşadı. Ve bu hasret içini yakıp tutuşturdu. Köküne uzak düşmüş, ama hiçbir zaman kökünden kopmamıştı,” diyor.

Yine bu başlık ekseninde Cemal Süreya'ya yazdığı mektuplarından birinde: “Kapak için kullanacağın fotoğrafımı

öyle suratının yarısını kapkara boyamadan, aydınlık ve alnının olanca aklığını belirtecek şekilde klişeye vermeni isterim. Ayrıca yüzümdeki Diyarbekir çıbanı da olduğu gibi çıkmalıdır. Kapak kompozisyonunu yapacak zata öylece talimat vermeni rica ederim,” diyor.

Bunu ısrarla vurgulaması nedensiz değil. Sanki suratının görünür yerinde kendini var eden, kalıcı iz bırakan o Şark (Diyarbekir) çıbanı, bir simgesel varlığa gönderme yapar.

“Memleket”e asla toz kondurmaz; “Diyarbekir” der inadına ve şehrin adına asla halel getirmez. “Diyarbekir Kalesi”ni okuduğu ve kadınların olduğu meclislerde “Hanımlar hep ağlardı,” der ve ekler: “çünkü o şiirde bir doğum var ve benim elimin kolumun bağlı olması hali var.”

Dicle’den kum çekiyorlardı, askerî tesisler ve havaalanı yapmak için. İşte “yârin bahçesi tarûmar” dediği günlerle vurgu yaparken aslında ondan elli yıl sonra, iki binli yılların başında Dicle’nin kâkülü Heysel Bahçeleri’ndeki tahribatın, talanın, yıkımın ilk işaretlerini veriyordu belki de. Bu yönüyle Ahmed Arife zamana direnirken zamandan azade duran şair demek boşuna olmamalı.

Yereldir; gurur duyduğu kendi köklerinden alabildiğince beslenen, ama evrenseli tüm yoğunluğuyla kucaklayan, yerelden evrensele uzanan bir şiirdir onunki. Şiirindeki memleketi ““Diyarbekir Kalesinden Notlar ve Adiloş Bebenin Ninnisi’ hem kişisel, hem de benim canım şehrimin, sevgili vatanım, Diyarbakır’ın şiiridir,” diyerek anlatır.

Hayatı son derece ciddiye alır, ayrıca töreden, geleneklerden güç alan bir edası vardır.

*Kanım Dicle’ye akar
İster Erzurum’da vuralar beni
İster İzmir’in içinde...*

Coğrafyayla ilişkisini belki en iyi “Anadolu”, “Diyarbakir Kalesinden Notlar ve Adiloş Bebenin Ninnisi” ile kitabına almadığı “Rüstemo” şiirleri anlatır.

İşte “Diyarbakir Kalesinden Notlar”dan bir kaç dize:

*Zemheri de uzadıkça uzadı,
Seni, baharmışın gibi düşünüyorum,
Seni, Diyarbakir gibi,
Nelere, nelere baskın gelmez ki
Seni düşünmenin tadı...*

İktidar ve mahpusluk: Haberin var mı taş duvar?

1951-1952 yıllarında, sol düşünceye mensup şair, yazar ve entelektüellerin gözaltına alınması, tutuklanması, nam-ı diğer “Komünist Tevkifatı” döneminde iki kez devletin baskıcı yüzüyle tanışır. Hem de ne tanışma!

“Otuz Üç Kurşun” şiiri henüz hiçbir yerde yayımlanmadığı halde dilden dile, el yazısı kopyaları da elden ele dolaşmaktadır. Polis duyar ve alır Ahmed Arifi.

Sabaha kadar döverler ve “Şiiri oku!” derler; o da inat eder, okumaz: “Ölürüm de okumam!” İyice döverler ve öldü diye, şimdiki Ankara Atatürk Spor Salonu’nun etrafını kuşatan tel örgülerin çevrelediği boş bir arsaya atarlar. Sokak köpekleri gelip koklar bedenini, korkar yaralı bedenini köpekler parçalayacak diye. Hurdahaş olmuş halde onu sabah çöpçüler bulur. Haftalarca yatar, epey sonra toparlanır.

İkinci gözaltı 1951 toplu tevkifatı nedeniyle olur ve şairi İstanbul’a, Sansaryan Han’a götürürler. Trenle Ankara’dan İstanbul’a götürülürken biri kadın, biri erkek, iki yaşlıyla aynı kompartımanda yolculuk yapar. Yol boyu kendisine nezaret eden dört polisin bir ara uyku nedeniyle sızdıkları an-

da, yaşlı kadın Ahmed Arif'in haline acır ve neden, hangi suçtan götürüldüğünü sorar: Arif, "Sevdalıktan," der.

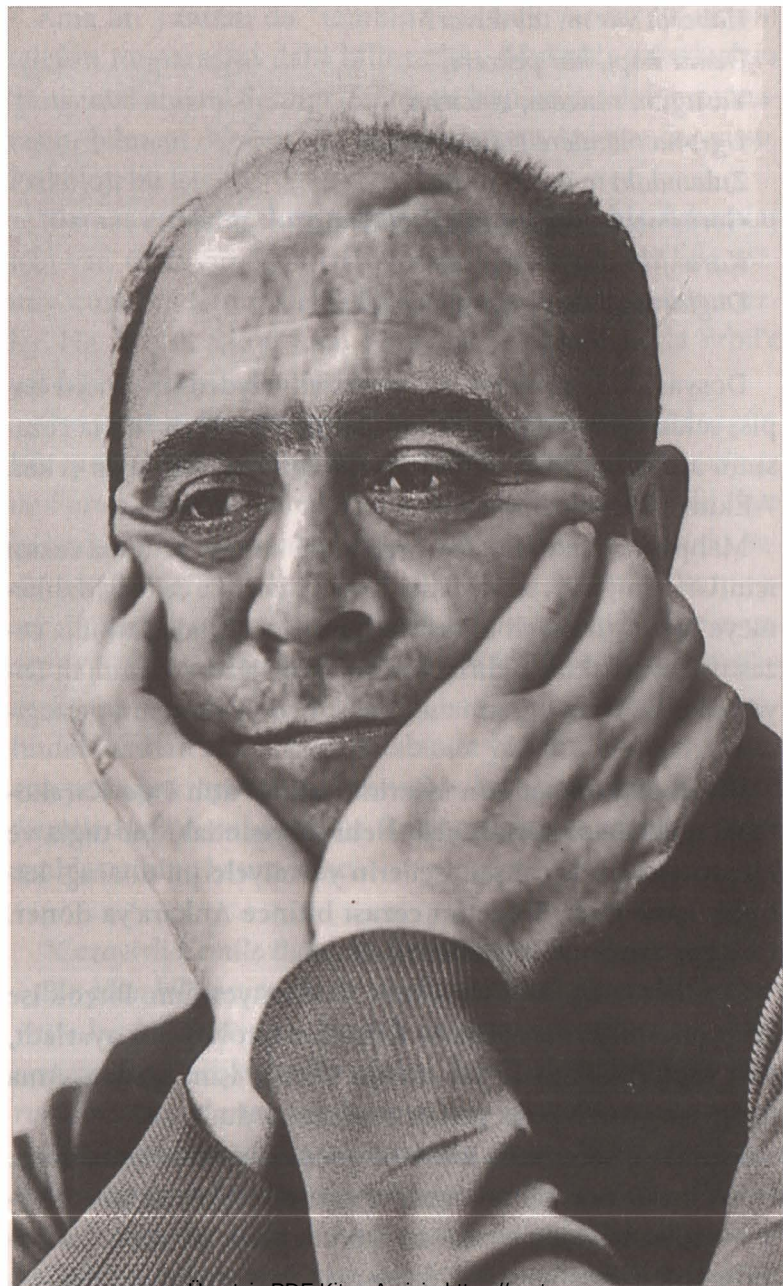
Sansaryan Han'da bir tabutluk gibi olan 9 numaralı hücrede kalır. Hücrede bulduğu bir kibrit çöpüyle duvara çiziktirdiği sayılardan yattığı gün sayısını belirler: tam 128 gün. Hücrede ağır fiziki işkencelerin yanında psikolojik işkenceyle de tanışır. Polisler bir gün eline telgraf diye bir kâğıt parçası tutuşturur: "Baban öldü, cenaze orta yerde kaldı, çabuk gel!" yazılıdır kâğıtta. Yıkılır, çaresizdir, eli kolu bağlıdır. Hastaneye kaldırırılar. Hastanede onunla ilgilenen doktor: "Yalandır, inanma! Hangi ana oğluna böyle bir telgraf çeker. Babası ölse bile!" der. Sonra bunun sırf direnme azmini kırmak için polislerin yazdığı düzmece bir telgraf olduğunu öğrenir.

Kendisinden öncekiler duvara "To be or not to be..." diye yazmışlar. O da o yazının altına, bulduğu sivri uçlu bir çubukla "Ya herro ya merro..." diye kazır ve bir toplam çizgisi çeker.

"Güneş yoktu ve devamlı elektrik yanıyordu, o da çok kısık..." der: "Savunmamı cezaevinde müdüre ya da infaz savcısına teslim etmem istendi. Reddettim. Beni her mahkeme sabahı anadan doğma soyar, giysilerimi didik didik ederlerdi. Yine de yazılı savunmamı mahkemeye verdim."

Zifiri karanlık hücrede, insanın kimi organları çalışmayınca öteki organların daha çok işlev kazandığını kavrar: "Hiçbir şeyi görmezdim. Çok kısık, karanlığa yakın bir ışık vardı. İşte o zaman kulak çalışıyordu. Kulakla algılıyordum," der o günleri anlatırken.

Gözaltı sonrası çıkarıldığı mahkemede iki sene hapis, sekiz ay da Urfa'da kalebentlik cezası kesilir. Harbiye Cezaevi'ndeysen bu kez babası gerçekten vefat eder. Ama mahpustur ve yine çaresizdir. Babasının cenazesine katılamaz. "İçerde" şiirini o çaresizlikle yazar, o mahpus damında...

*Haberin var mı taş duvar?
Demir kapı, kör pencere,
Yastığım, ranzam, zincirim,
Uğruna ölümlere gidip geldiğim
Zulamdaki mahzun resim.
Görüşmecim yeşil soğan göndermiş,
Karanfil kokuyor cıgaram,
Dağlarına bahar gelmiş memleketimin...*

Dosyası 110 numaralı sanık olarak kaydedilir. İki yıl hapis, sekiz ay da kamu gözetimi altında bulundurulma cezasının ardından 38 ay tutuklu kalıp cezasını fazlasıyla çeker. 7 Ekim 1954'te tahliye olur.

Mahpustan çıktıktan sonra gözetim altında tutulma cezası için Urfa'ya gider. Açtır, işsizdir, çok zorluk çeker. Mahkemeye başvurur, hayli uğraşır ve gözetim altında tutulma cezasını Diyarbakır'a aldırır. Kız kardeşi Nezihe Hanım'ın Diyarbakır'da tarih öğretmeni olması nedeniyle onun desteğini alır.

Diyarbakır'da her gün evlerine yakın Fatih Paşa Karakolu'na gidip imza verir. Dicle Nehri kıyısındaki bir tuğla ve kiremit ocağında çalışan işçilerin yevmiyelerini tutacağı kâtiplik işine girer. Gözetim cezası bitince Ankara'ya döner. Çok zor zamanlardır Ahmed Arif için.

O yılları anlatırken şöyle der: "Sürünüyordum. Birçok işe girip çıktım. Bir ara Abidin Dino bir fotokopi işi ayarladı, onu yaptım. Sonra 16 lira maaşla kömür işine girdim. Ama hangi işe girsem polis peşimi bırakmıyordu."

Sonraki yaşantısında devlet-iktidar ilişkisi "ürkütür" şairi. Fakat bu ürkme haline rağmen, şiiri ve edebiyatı aracılığıyla hesaplaşmayı hiç bırakmaz. Derinlerinde bir yerde muhalif kimliğini hep korur. Ciddi tarih bilgisiyle harmanlanmış bir muhalifliktir bu...

Ama bir yandan da “temkinli” olmak vardır: “Karımın telefon numarasını dahi bilmezdim. Muhabir arkadaşlara ‘yengenizi arayın’ derdim. Şimdi de kimsenin telefon numarasını bilmem. Neden mi? Provokasyonu önleme duygusu. Psikoloji bu işte...”

“Beraat etmişim, kim takar! Kanun yalnız biz fukaralar için var. O da cezalandırırken sade! Gece tenhada boş gezmiyorum. Ahdettim, beni öbür dünyaya yalnız gönderemezler. Ne de olsa eşkıya kanı taşıyoruz,” der yine Leyla Erbil’e yazdığı mektuplardan birinde.

Öte yandan Ahmed Arif dünyanın birçok yerindeki özgürlük mücadelelerine ilgi duyar. 1950’li yılların Cezayiri’nde de Fransız işgaline karşı özgürlük savaşı had safhadadır. İşte basında Cezayirli Cemile olarak adı geçen 22 yaşındaki kadın gerilla idam tehdidi altındadır. Çok cesur bir mektup yazar. Bülent Ecevit ve Fazıl Hüsnu Dağlarca gibi isimlerin yanında başkalarının da mektuplarıyla birlikte Ahmed Arif’in mektubu Avni Çeviker’in 1958 yılında Kültür Yayınları tarafından basılan *Hür Cezair* kitabında yer alır. Dünyanın birçok yerinden tepki yağar Fransa’ya. Mahkeme dört yıl sürer. Cemile 1962’de tahliye olur. Tabii mektup da edebiyat ve insanlık tarihine hatura kalır.

“Cezayirli Cemile Buhayrad’a Mektup,

Bir adını biliyorum, bir de yaşını... Yüzünü görmedim ya, sen yaşıta kız kardeşim var. Mutlak ona benzersin. Başkaca düşünemem. Sen Cezair’den bir can’sın, ben Türkiye’den. Ayrı suların, ayrı toprakların çocuklarıyız ama kardeşiz.

Ben, bu kahrolası yazıya oturanda, senin idamın için hazırlıklar yapılıyordur. Karşında Lejyon’dan bir manga... Dünyamızı, hayatı, bir solucan kadar olsun anlamaktan, sevmekten korkanların mangası. Onlar, hep öyledirler. Silahı, insan avını, zulmü severler. Kim bunlar? Kimlerin soyundan inip gelirler?

Cezayirli Cemile Buhayrad, 1958.

Aklım duracak... Belli ki ömürlerinde bir sefer olsun, bir çocuk, bir çiçek, bir türkü sevmemişler. Namusla, yürekle, alın akıyla, seven bir kadının koynuna girememişler. Mertlik, can saygısı, dünya sevdası, bir lahza bile yüreklerine konuk olmamış.

Ve hiç utanmadan da İncil-i Şerifi kitâb bilirler. Oysa yaptıklarının hiçbir kitapta yeri yok! Onlar ki her iki cihanda da yüzleri kara! Senin o Meryem'den bin daha aziz, bin daha bakir canının değerini ne bilecekler...

Karşında bir manga. Ölüm mangası. Parayla, yalan dolanla, o murdar korkuyla aldatılmışlar. Bundan ötürü küstah, bundan ötürü zalim... İncecik, tazecik çocuk kolların, arkadan bağlı. Bilirim gözlerini bağlatmazsın sen. Namlular karşısında dimdik ve espas'sız duruşunu hayalliyorum. Kavgandan

bir marş, bir mısra mı son sözün? Anana, kardeşlerine selâm mı yoksa?

On dokuz yaşındasın. Sakın, gençliğime doymadım, deme! Şimdiden ölümsüzsün. Niceleri var ki bin yıl yaşasa, sencileyin bir haysiyet katamaz yaşamaya. Yarının CEZAIİR'inde, kurtarılmış CEZAIİR'de, okullarda bebeler, önce senin adını belliyecekler. Sonra dünyayı!

İnan, seninle birlik, ya da senin yerine, kurşuna dizilmeyi çok isterdim. Ölümüne nispet, yaşamak silik ve anlamsız, CE-MİLE."

Ahmed Arif'in iktidarla ve mahpuslukla ilgili şiirlerini saymak gerekse "İçerde", "Yalnız Değiliz", "Akşam Erken İner Mahpushaneye", "Ay Karanlık", "Unutamadığım", "Bu Zindan, Bu Kırgın, Bu Can Pazarı", "Leylim Leylim", "Hasretinden Prangalar Eskittim" şiirlerini zikredebiliriz. Fakat Ahmet Oktay'ın *Karanfil ve Pranga* kitabındaki çözümlemelere baktığımızda, *Hasretinden Prangalar Eskittim* kitabındaki 19 şiir- den en az dokuzunun (1, 2, 4, 6, 7, 12, 13, 16, 17) "içeri"yi, mahpusluğu anlattığını söyleyebiliriz. Hatta "dışarı"yı anlatan üç şiirinde (5, 8, 18) "içeri"ye gönderme yaptığını da vurgular Ahmet Oktay. Belki kitaba girmemiş şiirlerinden "Kalbim Dinamit Kuyusu"nu da bu başlığa eklemek gerek.

Biz ki
Yarınıyız halkın,
Umudu, yüz akıyız,
Hıncı, namusu...
Şafakları,
Taaa şafakları...
Hey canım,
Kalbim
Dinamit kuyusu...

“Unutmama” meselesine en uygun şiiri “Otuz Üç Kurşun” olmalı.

Bundan yetmiş yıl önce Ahmed Arif’in hafızası sayesinde, destandan çok bir ağıt gibi önce dillere düşen, sonra tam metin olarak kitabında kayıt altına alınan “Otuz Üç Kurşun”, sanki biraz da günümüzde hafızalardan silinmeye çalışılan Roboski’ye o yıllardan bir gönderme ve hafıza tazeleme gibidir.

“Otuz Üç Kurşun” Ahmed Arif’in dilinden adeta destansı bir ağıtla halkın dünya âleme yüksek sesle bir feryadıdır.

“Otuz Üç Kurşun”, 1943’te Van’ın Özalp ilçesinde otuz üç yoksul Kürt köylüsünün kurşuna dizilmesi olayını hafızalara kazımışsa, bu büyük ölçüde Ahmed Arif’in dizeleri sayesinde.

Öyle ki, olayı Meclis kürsüsüne taşıyan ve Ahmed Arif’in “süt dayım” dediği milletvekili Mustafa Ekinci, bir gün yakınlarına “Yahu,” der, “Ahmed Arif’in şu meşhur şiiri herkesin dilinde de, bir tek ben yazılı halini görmedim. Halbuki meseleyi ben taşıdım Meclis’e, şiir bende yok,” diye sitem eder.

Haklıdır da Mustafa Ekinci; o dilden dile dolaşmış ve el yazması nüshaları da elden ele gezmiş “Otuz Üç Kurşun” şiirinin tamamı ancak 1968 yılının Nisan ayında, *Soyut* dergisinin 36. sayısında yayımlanır.

Vurulmuşum,
Düşüm, gecelerden kara.
Bir hayra yoranım çıkmaz,
Canım alırlar ecelsiz,
Sığdıramam kitaplara,
Şifre buyurmuş bir paşa,
Vurulmuşum hiç sorgusuz, yargısız.

“Otuz Üç Kurşun” sayesinde olayın kendisi siyasal hafızada kalıcılaştırmıştır. İşin tuhaf tarafı, “Otuz Üç Kurşun”u yazdığı vakit, çok yakını bildiği kimi arkadaşları “Niye yazdın?” diye onu adeta sorgular ve eklerler: “Bunu yazacağına Mustafa Suphi’yi yazsaydın ya!”

O da cevaben: “Şu Bahçelievler’de (Ankara) manyağın biri otuz tavuk çalıp kesse, sokağa atsa, ertesi gün *Ulus* gazetesini olayı dört sütun üzerinden verir. Tavuk değil bu yahu! Senin otuz üç vatandaşın! Hiçbir suçları da yok üstelik. Ter-temiz. Belki hepimizden daha suçsuzlar!” der kızgınlıkla.

Aslında politik tavrı şiirlerinde net olarak görülür. “Otuz Üç Kurşun”u üniversite birinci sınıf öğrencisiyken yazmıştır. Yazma hikâyesi de aslında biraz tesadüfidir. Gazeteci Zahir Güvemli’nin 1950 yılında *Hürriyet*’te konuyla ilgili bir röportajı yayımlanır. O röportajı okur Ahmed Arif ve çok etkilenir. Ve oturur, kendi tabiriyle “bir klasik ağıt” olarak kaleme alır “Otuz Üç Kurşun”u: “Yayımlayacağımı filan da hiç aklıma getirmedi,” der.

Ahmed Arif; şiirleri, edebiyatıyla insanları sanki geleceğe hazırlar. Hafızalarda bir “edebi antrenman” yaratır. Şiirin ya-

zılışı üzerinden yarım asır geçip de Roboski olayı yaşanırken hafıza tazelenip şiire geri dönülür sanki. Van-Özalp'in hayli güneyinde, bu kez Irak hududunda, yine pasaporta içi ısınmamışların kaderi olmuştur ölüm ve sayı yine otuzludur.

Şiir öylesine etkili olur ki, *Hasretinden Prangalar Eskittim* kitabı yayımlandıktan sonra bir gün gazetedeki odasına bir

felsefe öğretmeni gelir. Ahmed Arif'in o öğretmen ve arkadaşına hitaben sözleri nasihat gibi karşılanır. Öğretmen, "anası gibi" konuştuğunu imleyerek, anasının sözlerini paylaşır: "Anam da sizin gibi hep nasihat ederdi. Kendisine sizin *Hasretinden Prangalar Eskittim* kitabınızdan Otuz Üç Kurşun'u okudum. Şiir bitince anam dedi ki, 'Girin ulan, hepiniz hapse girin. Ben hepinize bakarım.'"

Burada bu çok özel şiir, "Otuz Üç Kurşun" yanında kitaba girmemiş şiirlerden "Rüstemo" da dillendirilmeli.

*Yasak bundan böyle zulüm,
Ve ôşür,
Ve haraç,
Ve angarya,
Ve katil,
Ve soygun,
Ve talan,
Ve kûfûr kıza kısrağa,
Yasaktır, emreder Dağlar Paşası.
Elinde, affetmez Fransız Üçlûsü...*

"Rüstemo"nun hikâyesini Ahmed Arif'ten dinlediği kadıyla Siverekli Yusuf Serhat Bucak şöyle anlatır: "Rüstem, Siverek'in Xerzno (Türkçe adı, Ergen) köyünden Eyübê Hemîdan'dır. Öyküyü annesinden dinlemiş. Çok ünlü bir eşkiyadır Hemîdan. Etrafı jandarmalarca çevrilir. Çatışma üç gün, üç gece sürer. Eyübê Hemîdan karnından yaralanır, bağırsakları dışarı dökülür. Bağırsaklarını karnına eliyle geri iter ve başına bağladığı kefyesini de yarasına tıkaç yapar. Çatışmayı bu halde sürdürür. Ve altı jandarmayı öldürür. Bir manga askeri de yaralar. Mermisi bitince Fransız üçlûsü silahını kırıp parçalar. Jandarmalar öldürür Hemîdan'ı, ölüsüne bile korkarak yaklaşırlar. Sonra bir katır sırtına ölüsünü

yükleyip ibreti âlem olsun diye Siverek Çarşısı'nda gezdirirler. İşte şiirdeki Rüstemo, odur...”

Atilla İlhan yıllar sonra cesaret edemez, sonundaki “o”yu atıp şiiri “Rüstem” ismiyle yayımlar.

Tutku ve aşk

Ahmed Arif'in kitabı, bir başka Ahmed'in, Ehmedê Xanî'nin *Mem u Zîn* kitabı ile aynı yıl yayımlanır. Tam da bu iki ustanın yarattığı ruh hali üzerinden *Hasretinden Prangalar Eskittim*'in yayımlanışının 40. yılı nedeniyle Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'nin düzenlediği "Edebiyat Günleri" kapsamında Belediye Başkanı Osman Baydemir'in odasında neler yapabileceğimizi konuşurken iki Ahmed'i Diyarbakır'da bir anlamda buluşturma önerisinde bulunmuştum. Sene 2008'di. Ehmedê Xanî'nin *Mem û Zîn*'inin 400. yıldönümüydü. Ahmed Arif'in *Hasretinden Prangalar Eskittim*'inin de 40. yılıydı. Ve ben ziyadesiyle heyecanlıydım.

O yıllar Mardin Artuklu Üniversitesi'nde doktora yapan ve o an ortamda olan biri tuhaf bir şekilde önerime dudak bükmüş ve Ahmed Arif'i küçümseyerek: "Nasıl ikisini bir arada düşünebiliriz. Xanî nerede, Ahmed Arif nerede," deyince, Osman Baydemir de beni destekleyecek bir yorum yapmayınca önerimi geri çekmiş "Ne ben önerdim, ne de siz duydunuz," diyerek hayli burkulmuştum...

Aslında aralarında dört asırlık zaman farkı olmasına rağmen

men, hayatın ironisidir, iki yazar belki de kader ortaklığı yapmıştı. Ama farklı bakış açılarına sahip insanlara bunu anlatmak çok zor! Biri dört yüz yıl evvel Mem ile Zîn'in aşkını yazmış, diğeri ondan dört asır sonra *Hasretinden Prangalar Eskittim*'i! İkisinde de kitaplarının adına nüfuz eden, derin bir aşk hali vardır. Ama ruhuna kadar da vatan ve ülke sevgisi, halkın değerlerine sadakatle bağlılık! Tabii öbür taraftan Mem'in Zîn'e kara sevdası ve yıllar sonra yazdığı mektupların yayımlanmasıyla öğrendiğimiz üzere: Ahmed'in Leyla'ya aşkı!

Tutku, aşkla yoğrularak, sabır ve metanetle işlenir şiirlerinde. Bunun en somut örneğini hem Leyla Erbil'in hem de Ahmed Arif'in ölümlerinden sonra yayımlanan *Leylim Leylim-Ahmed Arif'ten Leyla Erbil'e Mektuplar*'da görmek mümkün.

Öyle bir aşk ki; beklemiş, yazmış inat ve sabırla duygularını "Zalım Leyla, Leyla" diyerek mısraya dökmüş...

Mektupların bir yerinde: "Bilirsin, senin için yapamayacağım şey yoktur. (Hiç olmazsa canımı veririm ya)" demiş ve eklemiştir: "Bineceğin trenlerin soluğu tükenmesin. Ayağını attığın yerler deprem görmesin. Denizler uslu, vapurlar yol-lu olsun. Ferman et, rüzgâr beni de alıp oralara atsın."

"Hep seni hayalliyorum. Korkunç... Nasıl yanımdasın bilemezsin. Dicle'ye inerim sen, komşuya giderim sen, tabağı tuttuğumda, buzu kırdığımda, uzak yakın güzel bir hanım gördüğümde sen. En çok da mısra çekerken..."

Ve noktayı şöylece koyar: "Benim her şiirimde varsın ve olacaksın..."

İşte mektuplardan:

Nicesin, dilêmin?

Üşürsen soğukları,

Hastaysan mikropları bana ilet.

*Kadan alım, başan dönüm,
Vah kezeb!*

*Şimdi tûy dağları gibi bir kar düşüyor.
Ovamız kar altında.
Dilerse kar yerine kor yağsın.*

Nemsin be?

Sevgili, dost, yâr, arkadaş...

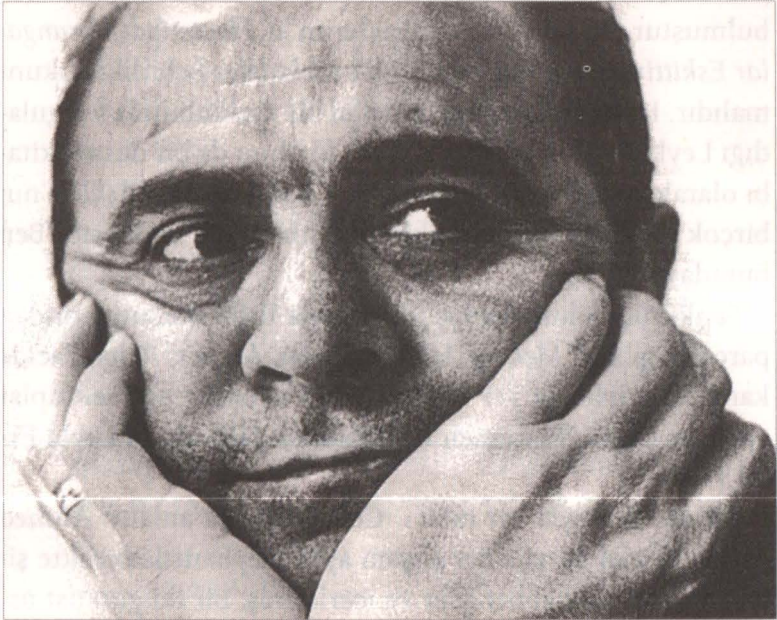
Hepsi.

En çok da, en ilk de, Leylâsın bana.

Umudum, dünya gözüm, dikili ağacımsın.

Uçan kuşum, akan suyumsun.

Ahmed Arif'in Leyla Erbil'e mektupları baştan sona adeta şiir gibi yazılmıştır. Her satırı şiir tadında, şiir olarak okunacak mektuplardır.

Şiirleri arasında şöyle bir gezintiye çıktığımızda, “Sevdan Beni”, “Karanfil Sokağı”, “Yalnız Değiliz”, “Merhaba”, “Suskun”, “Ay Karanlık”, “Uy Havar”, “Leylim Leylim” ve diğerleri bu ifadeyi tabii ki haklı kılar.

“Merhaba”dan birkaç dize:

*Ve seni düşünürüm,
Karanlık, hırslı...
Seni, cihanların Aziz meyvası,
İlân-ı aşk makamından bir mısra,
Yeşerip, kımıldar içimde,
Düşer aklıma gözlerin...*

Farklı bir ifadeyle vurgulamak gerekirse, *Hasretinden Prangalar Eskittim*, okunduğu zamanlar boyunca hep “ideolojik” arka plan üzerinden yorumlanmıştır. Fakat Ahmed Arif’in Leyla Erbil’e mektupları yayımlanınca, o vakit şairin “Bu şiirlerin tümünde sen varsın” sözünün anlamı vücut bulmuştur. Bu sebeple ben illa derim ki, *Hasretinden Prangalar Eskittim* mutlaka *Leyla Erbil’e Mektuplar*’la birlikte okunmalıdır. Hatta belki Ahmed Arif’in bir mektubunda vurguladığı Leyla Erbil’in *Mektup Aşkları* kitabını da bir destek kitabı olarak gözden ırak tutmamalı. Çünkü *Mektup Aşkları*’nın birçok yerinde farklı kimliklerle Ahmed Arif sanki işte “Ben buradayım!” der.

Sanki hiç bulunamamış yitik Leyla Erbil mektuplarından parçalar gibidir *Mektup Aşkları*. İhsan, Ahmet, Reha, Sacide karakterleriyle yer yer Ahmed Arif’i konuşturup mektuplar yazdırır Erbil. Ve hemen hepsinde de Jale adıyla Leyla Erbil vardır.

Bir de ilk sevda var tabii... Cemal Süreya anlatır: Ahmed Arif’le Cemal Süreya her akşam aynı meyhanede birlikte şiir konuşur, muhabbet eder ve içerlermiş. Bir iki gün üst üs-

te Ahmed Arif meyhaneye gelmeyince, Cemal Süreya meraklanır ve garsona sorar, o da gelmediğini söyler. Sonra çıkar, arar ve bir başka meyhanede bulur Ahmed Arifi, sorar ve neden gelmediğine dair merakını dile getirir. “Sorma,” der Ahmed Arif, “ben sana çok ayıp ettim.” “Nedir mesele?” diye ısrar edince, “Senin kız kardeşine âşık oldum,” der Cemal Süreya’ya.

Cemal Süreya “Ne var bunda, olabilir,” der ve Ahmed Arifi ikna ederek kız kardeşi ile bir buluşma ayarlar. Kız kardeşine de “Evlen kız, ülkenin en iyi şairi,” der. Kız kardeşi de kabul eder.

Ankara’da Zafer Çarşısı’ndaki kahvede bir buluşma ayarlanır. Buluşma günü Ahmed Arif randevuya gitmez. Cemal Süreya’nın kız kardeşi çok kızar. Söyler abisine. Cemal Süreya gider ve meyhanede bulur Ahmed Arifi: “Neden gitmedin, kızı orda öylece beklettin?” diye sorar. “Sorma Cemal, gömleğim kirliydi, başka gömlek de yoktu. Kızın karşısına öyle kirli gömlekle çıkmak olmazdı,” diye cevap verir.

Kalender bir adam

Ahmed Arif mütevazıdır, aynı zamanda da işinin ehli olduğunun farkında bir adamdır. Kendisiyle röportaj yapan birinin “Hayatınız?” sorusuna, “Gerek yok, artist değil, şairim,” diye cevap vermişliği vardır.

Ahmed Arif, 1956 ile 1977 yılları arasında önce *Medeniyet*, sonra *Öncü*, daha sonra da *Halkçı* gazetelerinde düzeltmen ve baş düzeltmen olarak çalışır. İşte o yıllarda Ankara Hukuk’ta öğrenci olan İhsan Fikret Biçici, dokuz yıl birlikte dirsek çürüttükleri Ankara’daki *Öncü* gazetesi yıllarını kastederek: “Ahmed Ariften az şey mi öğrendik! Tanıdığım en kalender insandı,” der.

Dost meclislerinin aranan ismidir Ahmed Arif. Bununla ilgili hayli ilginç bir hikâye vardır. Diyarbakır’da *Cumhuriyet* muhabiri olarak çalışan gazeteci Mehmet Mercan, Ahmed Arif nedeniyle başına gelen bir olayı şöyle anlatıyor:

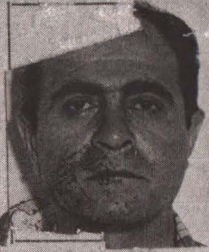
“Ahmed Arif 27 Mayıs 1960 askerî darbesinden kısa bir süre önce, *Medeniyet* gazetesinde çalışırken, bir yazıdan dolayı polis tarafından aranıyordu. Aranırken Diyarbakır’da saklanıyordu. Askerî darbe olalı bir hafta olmuştu. Bir gün polis

Öncü

MİLLİYET VE GÜZELLİK YOLUNDA

Günlük Siyasî Gazete

Ankara

Adı, Soyadı : Ahmet Arif

Görevi : Tashih ve Kasi Şefi

Kart No. : 24

Günlük Siyasî Gazete

MEDENİYET

Günlük Siyasî Akşam Gazetesi

ANKARA

Basın Hüviyet Kartı

Adı ve Soyadı

Ahmet Önal

Babasının adı

Arif

Doğum yer ve yılı

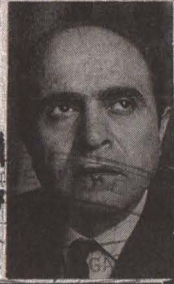
Diyanbakır 1917

Gazetedeği Görevi

MUHABİR

Bu hüviyet vesikası

tarihine kadar muteberdir.

Öncü ve Medeniyet gazeteleri basın kartları.

beni alıp Sıkıyönetim Askerî Savcısı'nın huzuruna çıkardı. İç-kale'de bulunan 7. Kolordu Komutanlığı binasının üst koridorunda polislerin arasında askerî savcının beni çağırmasını bekliyorum. Bekledikçe tedirginliğim artıyor. Uzun koridor tıklım tıklım. Bir sürü insanı almışlar. Bekleştikçe öylece. Zaman öylesine ağır geçiyor ki... Saat 21 sıralarında, yazıcılar-dan biri kapıdan başını uzatıp çağırdı. İçeri girer girmez sav-cı yüzbaşı, üzeri daküloyla yazılmış bir kâğıdı uzatıp soruyor. 'Bu telgrafi aldın mı?'

Kâğıdı heyecanla okuyorum. Bana hitaben yazılmış bir

telgraf metniydi bu. Ama ben bu telgrafi henüz almamışım. Şöyleydi:

'Sayın Mehmet Mercan,
Cumhuriyet gazetesi muhabiri, Diyarbakır.
Ahmed Arifi bul. Ankara'ya dönsün. Güzel günler yakındır...
Korkacak bir şey yok.
Selamlar, gözlerinden öperim.
Muammer Yaşar.'

Savcı, sert bir ifade ile yineliyor sorusunu.

'Bu telgrafi aldın mı?'

'Hayır,' dedim.

Uzunca bir 'Hıuummmmm' çektikten sonra, sorularını sıraladı:

'Kim bu Ahmed Arif? Kim bu Muammer Yaşar? Telgrafta ne demek istiyor? Güzel günlerin yakın olması ne demek? Ahmed Arif, kaçak mı, aranan biri mi?'

Ahmed Arif'in Diyarbakırlı bir şair ve gazeteci olduğunu, Ankara'da oturduğunu, ismen tanıdığımı ama henüz tanışmadığımı, Muammer Yaşar'ın *Tercüman* gazetesinin Ankara temsilcisi olduğunu ve arkadaşlığımızı anlattım. Telgraf-taki metnin anlamını bilmediğimi, Ahmed Arif'in de nereden olduğundan haberim olmadığını söyledim. Ve ekledim:

'Efendim ben henüz bu telgrafi almış değilim. Telgrafın metnindeki anlamı bilmiyorum. Ahmed Arif'in aranıp aranmadığını da... Kaldı ki, telgrafın metninin ne anlama geldiğini bana soracağınıza Muammer Yaşar'a sordurabilirsiniz.'

Savcı sertleşiyor.

'Bir de akıl mı veriyorsun?! Elbette soracağız. Peki, sen Cumhuriyet gazetesinin muhabirisin. Muammer Yaşar ise *Tercüman* gazetesinde çalışıyor. Bu telgrafi neden *Tercüman*'ın buradaki muhabirine değil de sana çekiyor?'

Muammer Yaşar'la arkadaş olduğumuzu yineliyorum. 'Arkadaş olduğumuz için telgrafı bana çekmiş olabilir,' diyorum. Savcı yüzbaşı kâtibe dönüp anlattıklarımı özetleyerek yazdırdı. Bir süre düşündükten sonra da bana döndü.

'Neyse, gidebilirsin. Dua et ki iki gün sonra bayram. Yoksa seni içeri atardım. Altı ay çıkamazdın...'

Bir tuhaf oluyorum. Başımdan aşağılara kaynar su boşalıyor sanki! Savcıya teşekkür ederken, mırıldanıyorum.

'Efendim gerçekten telgrafın ne anlama geldiğini, Ahmed Arifin nerede olduğunu bilmiyorum.'

Savcı, yüzüme dahi bakmadan kâtibe yeni talimatını veriyor.

'Sıradaki dosyayı çıkar...''

O yıllarda Ankara'da yaşayan arkadaşım Sezai Yılmaz, bir zaman sonra Diyarbakır'a geldiğinde olayı kendisine anlattım. Ahmed Arif'le Ankara'da sık sık buluştuklarını biliyordum çünkü. Kahkahalarla güldükten sonra olayın Ankara yanını anlattı:

"Biliyorsun, Ankara'da güzel bir grubumuz var; Ahmed Arif, Fikret Otyam, Muammer Yaşar, Teoman Karahun ve ben. Sık sık bir araya gelir, yemek yeriz. Sohbetimiz hep edebiyat, şiir üzerine olur. Karşılıklı kendi şiirlerimizi, sevdiklerimiz şiirlerini okuruz. İşte 1960 ihtilalinin haftasıydı. Yine oturmuşuz bir meyhaneye, Ahmed Arif'siz. Çünkü ihtilal öncesi günlerde, yani Demokrat Parti iktidarının son dönemlerinde, sorumlu müdürü olduğu *Hâkimiyet* gazetesindeki bir yazı yüzünden hüküm giymiş, aranıyordu. Hüküm kesilince cezaevine girmemek için ihtilalden iki-üç gün önce Ankara'yı terk etmişti. Diyarbakır'da olduğunu duymuştuk. Masada sohbet koyulaştığı bir sırada 'Şimdi Ahmed Arif aramızda olsaydı' diye hayıflandık. 'Kolay,' dedik, 'Diyarbakır'a, Mehmet Mercan'a bir telgraf çekelim. Ahmed Arif'i bulsun Ankara'ya göndersin. Zaten Milli Birlik Komitesi basın af-

fı da çıkardı. Artık çekinecek bir şey de yok.' Muammer, kâğıt kalem çıkarıp telgrafı yazdı. Sonra garsonu çağırıp postaneye gönderdi.”

Evet. İşte bizim ünlü telgrafın sırrı ve macerası da meğer buydu...

Sezai Yılmaz birkaç yıl sonra Ankara'ya gider ve Ahmed Arifle gazetecilik yapar. 1960'lı yılların sonunda, otobüsle Ankara'dan Diyarbakır'a dönerken bir trafik kazasında hayatını kaybeder.

*Mehmet Mercan, Sezai Yılmaz, Alaattin Bilgi, 1957.
Sezai Yılmaz'ın Suriçi'ndeki gazete büfesi.*

Ahmed Arif onurlu, gururlu ve kelimenin Diyarbakır'a has manasıyla "kabadayı" bir adamdır.

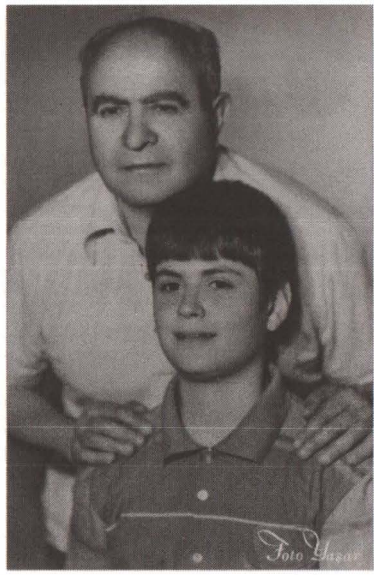
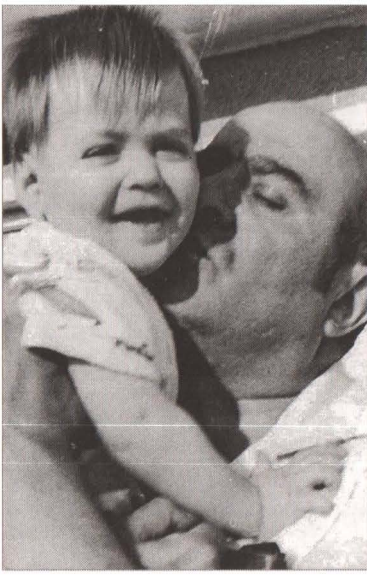
Hemşehrisi ve dostu Canip Yıldırım ömrünün son demlerinde verdiği bir röportajında: "Ahmed abi çok cesur bir adamdı. Hem kendisine saygı gösterilmesini beklerdi. Hem de saygı gösterirdi," der.

İşte o hemşehrisi ve dostu Canip Yıldırım'ın, üzerine basarak vurguladığı "kabadayılık" dizelere şöyle yansır:

*Salâvat getirir dağ dağ taburlar,
Narlı bahçe üzre kanlı bir akşam,
Gelen elçi değil,
Azrail olsun,
Anam avradım olsun kaçarsam...*

Ve tabii dostluk, arkadaşlık, buna ziyadesiyle verdiği önem... Onu tanıyanların hemfikir oldukları nokta onun alçak gönüllülüğüne vurgudur. Dalkavukluktan hoşlanmaz, yapanı azarlar, anında susturur. Arkadaşları için her fedakârlığa katlandığı, yine arkadaşlarının ortak ifadesidir. Ama bu fedakârlığın ve davranış düzgünlüğünün karşıdan beklendiği de vaki tabii. Beklentisinde hayal kırıklığı yaşadığında asla affetmediği hep anlatılır. Affetmez, bir daha adını anmaz ve yüzüne bakmaz.

Çocukları çok sever, hele biricik oğlu Filinta'yı... Öğrencilik yıllarımda Ankara Bulvarı'da Filinta'yı yanında, bazen boyuna alarak gezdirirken gördüğümü hep hatırlarım. Nitekim bu çocuk sevgisinin sübuta ermiş hali olan oğlu Filinta'nın doğumunu şöyle anlatır: "Yaşamımda en büyük sevinci baba olduğum gün duydum. İnanır mısınız oğlumun nüfus kâğıdını tam, tam iki yıl cebimde taşıdım. Cebimdeki sanki dünyanın en zengin cüzdanıydı... Oğlum olmuştu. Oğlum dünyanın en güzel güvercini... Dünyanın en güçlü silahı..."

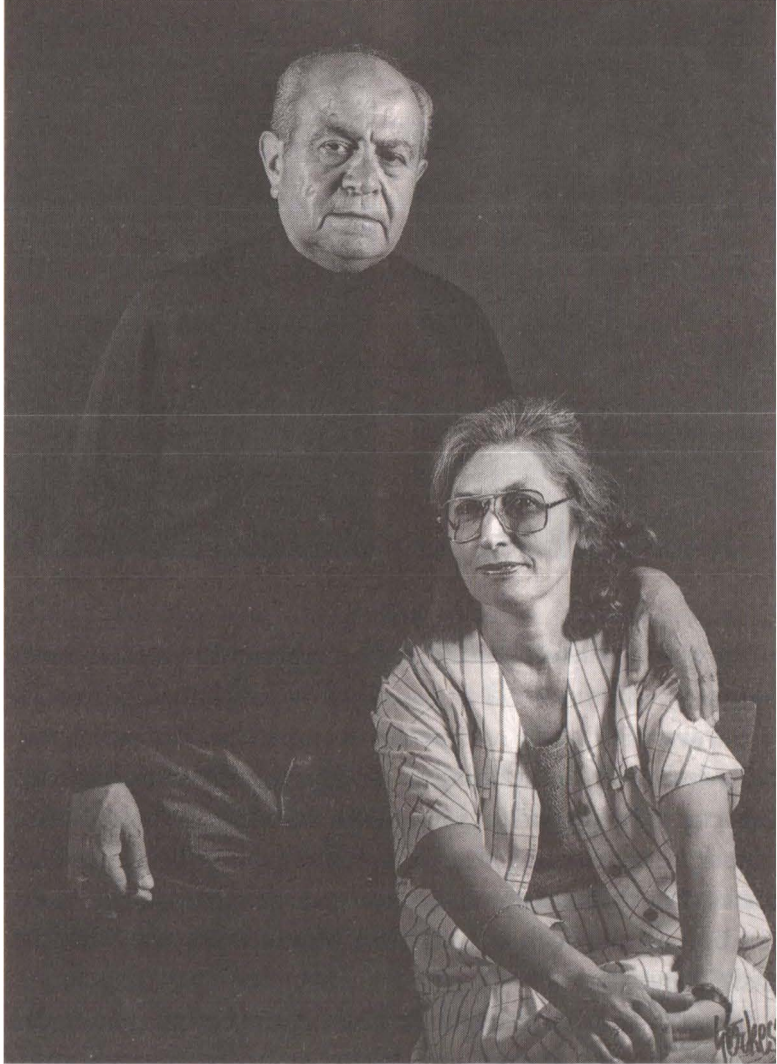

Oğlu Filinta ile...

Filinta demişken Filinta ismini oğluna koymadan önce başka bir isim hikâyesi de var. Onu da paylaşmak gerek. Şair Süreyya Berfe'nin asıl soyadı Kanıpak'tır. Bir gün İstanbul Altunizade'de arkadaşları ile otururlarken soyadını değiştirmek istediğinden söz ederek önerilerini ister. Birkaç soyadı önerir arkadaşları, Cemal Süreya'nın "Berfe"sine karar verir. "Yalnız Ahmed Ariften izin almalısın. Berfe'yi evlendiğinde doğacak oğluna isim olarak koyacak," der Cemal Süreya...

Berfe, Kürtçe karlı dağlarda gün doğumundan hemen önceki sabah ışıltısına verilen isimdir.

Gider Süreyya Berfe, Ahmed Arife "Mesele budur, destur verirsen Berfe'yi kendime soyadı yapacağım. Hem, senin yüzünü asla kara çıkarmam, namussuzluk, ahlâksızlık, sululuk, deyyusluk, yalakalık etmem," diye de ekler. Ahmed Arif, "Al ulan, tepe tepe kullan. Senin olsun!" deyip noktayı koyar.

Eşi Aynur Hanım'la. (Fotoğraf: Çerkes Karadağ)

Ahmed Arif, dobradır, sözünü esirgemez. 1978 yılında Ankara Mülkiyeliler Birliği'nde, Ahmed Arif, arkadaşı şair Hamit Necmeddin Yazıcı (Vanlı Neco Hoca) ve adını vermek istemediği CHP'li bir bakanla oturmuş, ülkenin halini ahvalini konuşuyorlardır. Vanlı Neco, nam-ı diğer Ko-

münist Neco, önemli bir adam. 1965-1966 yıllarında Diyarbakır Ziya Gökalp Lisesi'nde öğretmenken, "Ben namazımı Mekke'de kılar, kumarımı Monte Carlo'da oynarım!" diyebilen, asi bir şair öğretmen. Hikâyesi yazılasılardan...

Sohbetin konusu "Kürt isyanları"dır. Konuşmanın bir yerinde Bakan şöyle der: "İsyan misyan deyip meseleyi abartmayın! Adamların ellerindeki tüfekler bile İngiliz malı. Türkiye'deki bütün Kürt hareketlerinin arkasında yabancı parmağı var. Sizce de öyle değil mi Ahmet Bey?"

Ahmed Arif "Sayın Bakan"a döner ve ağzını doldurarak: "Ulan hebene (Hebene, Diyarbakır jargonunda küçümse-nenlere karşı kullanılan bir çeşit koca karınlı su destisidir) o yıllarda Diyarbakır marka, Dersim marka tüfek mi vardı? Hem Kurtuluş Savaşı'nda kullanılan tüfekler ne markaydı?" deyiverir. Yeri geldiğinde sözünü esirgemez, sakınmaz.

Arkadaşlığın, değerbilirliğin somut hali "cihanın ilk umu-du, ilk sevgilisi" Spartaküs'te varlık bulur. Bir röportajında, "Ben şimdi boşuna Spartaküs demiyorum. Spartaküs'ü bir ağabey gibi, benden önceki kuşaktan biri gibi, canım ciğeri-m gibi seviyorum" der.

Onur duyarak tabii, onu tarihin binlerce yıllık tozlu sayfalarından bugüne taşıyıp getirir. Mazlum ile zalim arasındaki çatışma, Spartaküs kişiliğinde tarihten bugüne uzanan bir özlemi dillendirir. Roma'ya karşı bayrak açan Sparta-küs'ü anlatışında mertliğin, onurun "bin yıl, on bin yıl geçse de...", insanlık var oldukça şiirle dile getirilişin haklı gururu vardır. Bu onuru ve gururu bir de şöyle ifade eder: "Ahmed abisi olmak halkımın. Başka bir şeyim yok. Başından beri bu kalenderliğim var, ta çocukluğumdan beri."

İşte bu halkın "Ahmed abisi olmak" tabiri kendisiyle özdeşleşmiştir. Bunun tezahürlerinden birini Ankara yıllarının kadim dostlarından biri olan Talat İnanç anlatmıştı: "Sene 1989, ben Sosyal Demokrat Halkçı Parti'de (SHP) yönetici-

yim. O yıl yapılacak yerel yönetim seçimlerinde Diyarbakır belediye başkanlığı için eğilim yoklaması yapıyoruz. Halka soruyoruz: ‘Kimi Diyarbakır’da belediye başkanı olarak görmek istersiniz?’ diye. Şaşılacak düzeyde halktan şöyle bir talep alıyoruz: ‘Gidin, Ankara’dan Ahmed Arifi getirip aday gösterin. O güzel şiirleri yazan, bu şehri de çok iyi yönetir’ diyorlardı ağız birliği etmişçesine...”

Yine Talat İnanç anlatıyor: “Bir gün bir İspanyol turistin yolu Diyarbakır’a düşer. Tesadüfen tanıştığı biri ile tercüman aracılığıyla muhabbet ederken, ‘Kürtleri, yaşantılarını öğrenmek istiyorum. Bana bir kitap tavsiye edebilir misiniz?’ diye sorar. O Diyarbakırlı şahsiyet tek cümle eder: ‘Al, Ahmed Arif’in *Hasretinden Prangalar Eskittim* kitabını oku, yeter. Kürdü ve yaşantısını ondan daha iyi hiç kimseler anlatamaz.’ İspanyol turist, alır kitabı ama tek kelime Türkçe bilmediğinden bir şey anlamaz. Kitabı yanında götürür İspanya’ya, orada Türkçe bilen dostları vardır. Onlardan rica eder, birkaç şiiri çevirirler, dinler, çok sever. Sonra o İspanyol, kendi şehrinde Ahmed Arifi, Diyarbakır’i ve Kürtleri anlatan bir etkinlik yapıp İspanyollara anlatır...”

Fikret Otyam şöyle der: “Evime gelen ak saçlı, başından kaç kez sürgünler, iskânlar, çeşitli belalar geçmiş bir Doğulu milletvekili, kaydettiğim bantları dinlerken birden ‘Dur,’ demişti. Hâlbuki ben ona bir türkü dinletmek istiyordum. ‘Dur hele!’ Durmuştum. Makinada Ahmed’in kendi sesinden şiiri dönüyordu. Şiir bitince, ‘Bir daha, bir daha!’ diyerek tekrar ettirdi. Gördüm ki, koca adam oturduğu yerde usul usul ağlıyor. Unutamam bunu...”

Aynı şeyin Roma’da, Sofya’da, Budapeşte’de de yaşandığını, Türkçe bilenlerin, bilmeyenlerin, anlayanların, anlamayanların tarifsiz hazlarla Ahmed Arif’in şiirlerini dinleyip çarpıldıklarını anlatır ve ekler: “Bir gece Sivas’ın köylüğünden gelen bir halk ozanı, Ahmed’in okuduğu Leylim Ley-

lim'e saziyla eşlik ediyordu. Ahmed kırk düğme yeleğini hafiften çözmüş, şiirini güröl güröl okuyordu. Halk ozanı sazına abanmış dokunuyordu tellere... Hepimiz bi' hoş olmuştuk. Halk ozanı dayanamadı, başını küt küt diye duvara vurmaya başladı. Şaşırmıştık. Ahmed daha bir içten okumayı sürdürdü... Âşık Feyzullah Çınar, belki de ömründe en güzel tezeneyi o gece sazın döşüne vurdu..."

“Şiir tek bir dille yazılır”

Türkçenin Diyarbekir ağzını onun kadar güzel ve yerinde kullanan çok ama çok az insan tanır, bilirim.

İstanbul Türkçesine, öz Türkçeye bilerek ve isteyerek “itibar etmediğini” her fırsatta dile getirir. Öz Türkçede ısrarın dil ırkçılığını beraberinde getireceğini, bunun da insanı yanlışla götüreceğini vurgular. “Dil, rahat bırakılmalı,” der: “Dil organiktir, halk geliştirir dili. Elbette aydınlar, şairler, öğretmenler de dilde öncü olurlar. Ama önemli olan halkın kendi arasında konuştuğu dildir.”

Ve ekler: “Diyarbekir Türkçesini tadını çıkara çıkara konuşurum. Tadına doyumlayacak güzellikte bir Türkçedir.” “Diyarbekir Türkçesi” dediğinin, bilindik Türkçeden başka bir tınısı, sesi, ahengi vardır: hele Ahmed Arif’in dilinde. Kürtçe ile Türkçenin bir tür bileşimi...

“Bazen salonlarda, stadyumlarda şiir okurken bana laf atıyorlar, Kürtçe oku diye. Bir insan iki dille şiir yazamaz. İsterse o insan yirmi dil bilsin, hatta anadili gibi bilsin, gene de yazacağı bir dildir. Şiir tek bir dille yazılır çünkü... Ve şiir yazıldığı dilden başka bir dile de çevrilemez,” der.

O, şiirin asla okulu olmadığına inanır. Okulu olursa kötü bir şiir olacağının altını çizer. Fransız şiirini, Pablo Neruda'yı, Arap şiirini mutlaka bilmek gerektiğini öğütler. İncil ve Tevrat'ın şiir diline vurgu yapar. Neredeyse bütün öğrencilik hayatında Kitab-ı Mukaddes'in şiirselliğini satır satır okuduğunu anlatır.

Ve tabii dili kendince kullanır, bilir, kendi jargonuyla küfretmeyi de: "Yine bildiğin gibi bir artistik istidadım var," der Leyla Erbil'e bir mektubunda ve ekler: "Otorite geçinenler varsın dehâ desinler bana, dehânın da geçmişini s..erim de-dirtme".

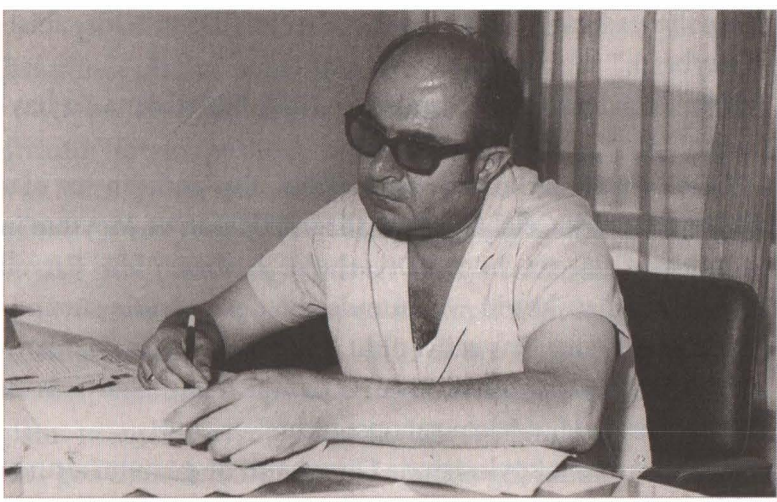
Cemal Süreya'ya 1966'da yazdığı mektubun bir yerinde ise: "Kırk yıl aralıksız oruç tuttuktan sonra eşşek s..iyle iftar edenlerden değilim, olmayacağımı da bilirsin," demişliği de vardır.

Yerinde, zamanında küfretmesini bir yana koyalım. İş edebiyat olanın, yazdıklarıyla konuşma tarzı arasında bir yakınlık, benzeşiklik ararsanız, bu denli özdeşlik en çok Ahmed Arife yakışır.

Dile, kültüre, kimliğe, toprağa bağlılık o denli güçlüdür ki, şöyle der bir gün malum sona dair: "Dicle kıyısında bir çadırda ölmek isterim. O kadar güzel ağıtlar yakar ki o kadınlar. Hiçbir müzik o kadar dokunaklı olmaz."

Yine Leyla Erbil'e yazdığı mektuplardan birinde bakın, nasıl kullanıyor dili:

"Özledim diyebiliyorum ya, yeter bana. Evet, özledim seni. Hastalıklar, musibetler, uzak kalsınlar sana. Yerine, ne çekeksen ben çekeyim. Yerine, ne belâ bulacaksa beni bulsun. Kadalar beni alsın. Kurban başan. Başan dönüm. Kadan alım. Cümle dünyalıkları senin ayağının dırnağına kurban ederem. Bir havan, bir tutumun var ki âb-ı hayata bile değişmem. Yiğit, rahat, dobrasın. Beni hiç kırmadın. Umut, yaşama sebebi, zulme dayatma yetisi oldun bana. Sensiz edemem."

Halk şarkılarıyla muhabbeti, mısralarına nüfuz etmiştir. Yaşamına da... Bir gün İhsan Fikret Biçici'yle gazetede ki odasında iken işten başını kaldırıp der ki: "Bak hele, benim babam, sittin sene düşünsek bu kadar rahat bir dize kuramayız: 'Çıkayım dağlara da, kurt yesin beni'."

Fikret Otyam, "Harami var deydi korku verirler. Benim ipek yüklü kervanım mı var" şarkısını Ahmed Ariftten dinleyip kaydettiğini söyler.

"Kul olayım kalem tutan ellere" vurgusunu yaparken, "Bu mısra, bir otobüs dolusu şairi eskitir de, Pir Sultan eskimez," der.

Ve daha niceleri:

Bacısı güzele kardaş olaydım.

Çayın öte yüzünde / ceylan oynar düzünde.

Ben seni gizli sevdim / bilmedim âlem duyar.

Bu halk şarkılarına hayranlığının simge şahsiyetlerinden biri, hemşehrisi Celâl Güzelses'tir. Onu kendi "damarına" yakın sayar. Celâl Güzelses 1 Şubat 1959'da vefat ettiğin-

de tarihe yadigâr kalacak sözü sarf eder: “Diyarbakir, abisini kaybetti.”

Üstelik sadece Celâl Güzelses’e değil, başkalarına da hayrandır.

“Ses, çarpan, sarhoş eden, yüreğimi alıp götüren ses olarak Diyarbakirli Celâl Güzelses, Cizreli Hasan ve Meyrem’in sesi oldu. Celâl abi, bütün Diyarbakir’in abisi, öldü. Cizreli Hasan, iki gözünü kördü, vatanımda dilenecek halde sürünüyordu. Irak’a gitti, baş artist oldu. Meyrem de öyle. Hamamlarda natırlık yapar, sürünürdü. O da Irak’a gitti. Radyoda en yüksek baremde, devlet sanatçısı oldu.”

Refik Durbaş’la söyleşisinde Diyarbakir’de gözetim altında kaldığı günlerden bir anısını paylaşır:

“Diyarbakir’de Apo diye çok yaşlı biri vardı. Belediye çalışırdı. Onu sarhoş gördüm, türküyü söylüyordu. Türkü olunca tabii ben sus pus dinliyorum, arada bir de Apo’yu deşiyorum. Tatlıcı Şeyhmus’un dükkânında tatlı yiyorum. Küçük küçük bir dükkân o zaman... Üç tane masası var mermerden... ‘El ele ver gidelim pulishaneye’ diyor türküyü. Pulishane, yani karakol. Ne demek el ele? Sevgilisi ile buluşacak, pulishaneye gidecek... Yani sevdasını legale çıkaracak. ‘Kurban olim seni de doğuran anaya’ diyor ikinci mısra. Üçüncü mısra korkunç güzel: ‘Seni de doğurdu başımı saldı belaya’. Böyle güzel türkülerini seviyorum.”

Muzaffer Erdost Harbiye’deki hücre günlerinden bir anısını anlatır ve Ahmed Arif’in demir parmaklıklar ardında şu türküyü söylediğini *Üç Şair* kitabında dile getirir:

*Yüksek olur Arap atın kaltağı,
Issız kalmaz koçyiğidin yatağı,
Gelir değer bir kötünün eteği,
Beri dur, hoy, benli dilber, beri dur.*

19 şiirlik *Hasretinden Prangalar Eskittim* kitabıyla şiirin has ustası olmuş bir şairden söz ediyoruz.

Ahmet Oktay *Karanfil ve Pranga* kitabında, “Ahmed Arif, şiirinin ‘ertelenmesine’, dolayısıyla da ‘eskime tehlikesi’yle yüz yüze gelmesine yol açmıştır,” der. Sonra bu “eskime tehlikesi”nden nasıl kurtulduğunu şöyle anlatır: “Ahmed Arif’in şiiri, öncelikle kurtarıcı olmayı üstlenen, sonra da bu görevi üstlendiği için egemen sınıfın iktidar aygıtlarınca özgürlüğü kısıtlanan bireyin, daha sonra da bu bireyin içinde eridiği, kendini, sayesinde doğrulayabildiği grubun ideolojisini nesnelleştiriyor.” “Bu şiirler, yazıldıkları yıllar (1950-55) göz önünde bulundurulduğunda geç kalmış ürünler degillerdir, tam tersine erken gelmişlerdir,” diye ekliyor.

Cemal Süreya çok haklı olarak Ahmet Oktay’ın vurgusunu pekiştirerek diyor ki: “*Hasretinden Prangalar Eskittim* geç kalmış bir kitap değildir. Yaşsız bir şiirdir Ahmed Arif’in şiiri. Günün değil, çağın değil, çağların ‘aktüalite’siyle doludur.”

Bunun ta en başından beri farkındadır Ahmed Arif: “Benim şiirimde tek bir yorum olmaz. Belki onu ilginç kılan öğelerden biri budur.” Çünkü Ahmed Arif’in şiiri sürprizi bol bir şiirdir. Okuduğun mısradan sonrakini kestirmek öyle pek kolay değildir. Yani yine kendi tabiriyle “esnaf işi” dediği şiire asla prim vermez, meyletmez.

“Düz yazı benim için uzunluk kısalık meselesi sade. Ne mene önemli olursa olsun, bir saatin içinde yazar atarım. Şiirse içimde uyur...” der.

Kendisine laf yetiştirenlere: “Sayıca çokluğu da üstünlük sayanlara kulak asma. Arasan, ağız tadıyla anılacak tek mısraları yoktur onların,” der.

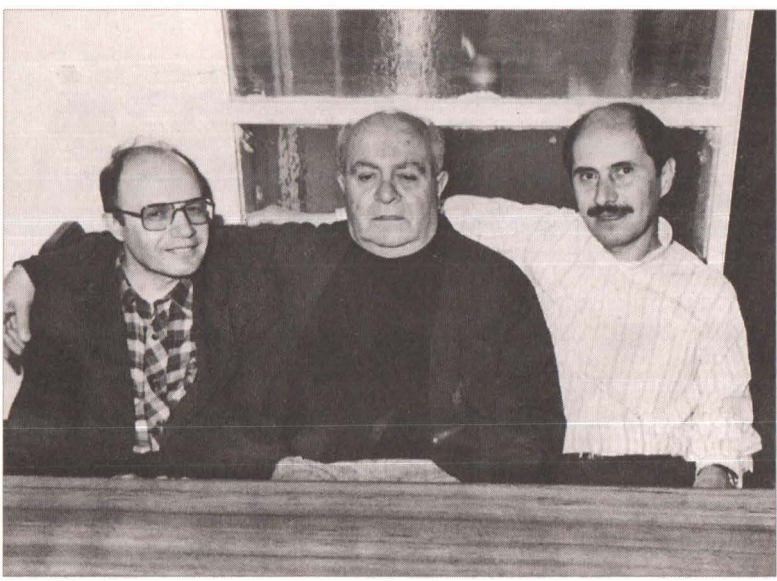
Kadim dostluklar

Ahmed Arif iki şehirlidir. Biri “ağız var dili yok Diyarbakir Kalesi”, diğeri “hasretim nazlıdır” dediğı Ankara.

Tam da bu sebeple Yaşar Seyman çok doğru olarak diyor ki: “Bu şehirde (Ankara) Ahmed Arif yaşadı. Bulvarlarda adı olmalı. Yine adına heykeller yapılmalı. Her şeyden önce de Ahmed Arif adına Ankara’da bir ev olmalı.”

Yolu Ankara ile kesişenler Zafer Çarşısı’nın eski halinin kültürel iklimini bilirler. O çarşının ünlü kitapçı mekânlarını da tabii. Benim 1974-1978 arası öğrencilik yıllarımda Barış Kitabevi o mekânlardan en namdarıydı. Bir de Diyarbakırlı bir ağabeyimiz, Remzi İnanc’ın Toplum Yayınevi-Kitabevi vardı. Barış Kitabevi’nin sahibi, lakabı “Troçkist Ümit” olan, Bingöl-Kiğılı Ümit Fırat’tı. Ben hem Ahmed Arifi hem de İsmail Beşikçi’yi işte o Barış Kitabevi’nde tanıdım, onlarla orada tanıştım.

Hatta mekân öyle nam salmıştı ki Ahmed Arif durumu şöyle anlatır: “Ulan senin şöhretin nerdeyse beni geçti. Nerede beni tanıyan biriyle karşılaşsam, Ümit Fırat’ın kitabevinde tanıştık diyor.” Belki bir gün Ümit Fırat o mekân-

Ismail Beşikçi ve Ümit Fırat'la...

dan gelip geçenlerin kadim, edebi, siyasi dostluklarını anılar manzumesi olarak uzun uzadıya yazar da edebiyat tarihine hatıra bırakır.

Ahmed Arifi tanıyanlar bilir, röportajlarında da hissettirir zaten bunu. İstanbul ve Babıâli dünyasının insanı tüketen muhannetine çokça tanık olmuştur. Ümit Fırat'a sözüdür onlara dair: "Aynı yerde otlarlar. Ota para vermezler..." Devamı da var da küfürlü ifadenin, orada kalsın...

Kadim dostluk onun defterinde çok kıymetlidir.

Ümit Fırat 1980'li yılların başında, tam olarak 1982'de darbe sonrası mahpusa düşer. Dört yıl yatıp 1986'da çıkar. Bir başka arkadaşıyla Ahmed Arif'in evine, sofrasına konuk olur. Ahmed Arif rakıyı açar. Rakı şişesi Ümit Fırat'ın mahpus damına girdiği tarihe etiketlidir. Meğerse Ümit Fırat'ı beklemiştir şişe...

Ümit Fırat, İletişim Yayınları'ndan çıkan ve benim de yazarlarından olduğum *Ismail Beşikçi* anı kitabında Ahmed

Arif ve İsmail Beşikçi'nin de olduğu bir muhabbet sofrasında Ahmed Arif'in ısrarıyla Beşikçi hocanın ilk rakısını içişini nasıl güzel anlatır.

Ahmed Arif'in Leyla Erbil'e yirmi yıl aradan sonra yolladığı 15 Mayıs 1977 tarihli son mektubunda: "Sana Dr. İsmail Beşikçi'nin imzalı kitabını gönderiyorum. İlgilendir, yararlanırsın," diye yazması da o günlere tarihlenir. Ümit Fırat, sohbetimizde o yollanan kitabın Barış Kitabevi'nde İsmail Beşikçi'ye imzalatıldığını anlatmıştı.

Aslında hazır kelimeler buraya gelmişken söyleyelim, yıllar sonra "eski sevgili"ye yollanan kısa ve son mektuba Beşikçi'nin Kürt meselesi üzerine yoğun kafa yorduğu bilim yöntemi kitaplarından birini yollamış olması da anlamlıdır. Anılan o kitabın hikâyesini İsmail Beşikçi hocaya sorduğumda, "Her yeni kitabım çıktığında Ahmed Abi'ye imzalı olarak verirdim. Nitekim hatırladığım kadarıyla Bilim Yöntemi dizisinden *Cumhuriyet Halk Fırkası* kitabı yeni çıkmıştı. Ahmed Abi'ye imzalayınca birini de Leyla Erbil'e imzalattı. Genellikle cumartesieleri Ümit'in kitabevinde görüşür buluşurduk," demişti.

Bir defasında, bir öğretmen nikâhında şeker yerine konuklara satın aldığı 500 tane *Hasretinden Prangalar Eskittim* kitabını armağan etmiş. Bunun üzerine "Bu davranış beni gerçekten utandırdı. Bir damlacık da olsa ben bu susamışlığı gidermişsem ne mutlu bana," demiş şair. "Safkan" bir şiir yazdığının hep farkındadır. Ve "halkımın lütfuyla ben bir yere ulaştım..." diye de ekler.

Cemal Süreya 1969'da Ahmed Arif üzerine yazdığı yazıda: "Nâzım Hikmet, şehirlerin şairidir. Ovadan seslenir insanlara, büyük düzlüklerden. Ovadan akan 'büyük ve bereketli bir ırmak' gibidir. Uygardır. Ahmed Arif ise dağları söylüyor. Uyrukluk tanımayan, yaşsız dağları, 'asi' dağları... Uzun ve tek bir ağıt gibidir onun şiiri. 'Daha deniz gör-

memiş' çocuklara adanmıştır. Kurdun, kuşun arasında, yaban çiçekleri arasında söylenmiştir, bir hançer kabzasına işlenmiştir," der.

Ben Ahmed Arifi 1974-1978 yılları arasında Ankara'da Mülkiye öğrencisi olduğum yıllarda tanıdım. Birkaç kez sohbet şansım da oldu. 1975 yılında Ankara Mülkiye ikinci sınıf öğrencisi iken, Hakkâri'de Jirkan aşiretinden iki bin kişi, bir kavga nedeniyle "dağa çıkmıştı". Herkes daha büyük bir çatışma yaşanmasın diye akliselim egemenliğinde çözüm arıyordu. Bu sebeple Ankara'da Ulus civarındaki kapalı spor salonunda Hakkâri Dayanışma Gecesi düzenlenmişti. Ben de o gece orada ve hemen sahnenin yanındaydım.

Diyarbakır'dan götürdüğüm Philips marka, taşınabilen bir kasetçalarım vardı. Sahneye Şivan Perwer, Rahmi Saltuk ve birçok sanatçı peş peşe çıkıyordu. İşte Ahmed Arifin kendi sesinden şiirlerini ilk kez o gece dinledim ve kasetçalara da kaydettim; hem de o gece okuduğu şiirlerin tümünü. Sonra o kaset de, kasetçalar da, Ankara Bahçelievler'deki öğrenci evinde bir şekilde kayboldu, ona yanarım. Rahmi Saltuk'la Ahmed Arifin birlikte yaptığı kaset kaydı bu anlattığım gecedен çok sonradır.

Mülkiye'de öğrenciyken Ankara'nın Emek Mahallesi'nde üç katlı bir binada kırk yataklı bir yurdumuz vardı: Diyarbakır Öğrenci Yurdu. Diyarbakır Valiliği Özel İdaresi tarafından Diyarbakırlı öğrenciler için yaptırılmıştı. Ama idaresi bizden önce kurulmuş bir Diyarbakır derneğince yürütülüyordu. Ben de yurt yönetimindeydim. Her yıl Atatürk Orman Çiftliği'nde bir gece yapardık. O gecede toplanan paralarla yurdun bir yıllık yakıt, iase giderleri karşılanırdı. Gecenin hazırlık evresinde de kimi sanatçılara, yazarlara, hemşehri bürokratlara ve iş şahsiyetlerine, siyasetçilere destek için ziyaretler yapılırdı.

Hiç unutmam, o ziyaretlerden birini de Ahmed Abi'ye

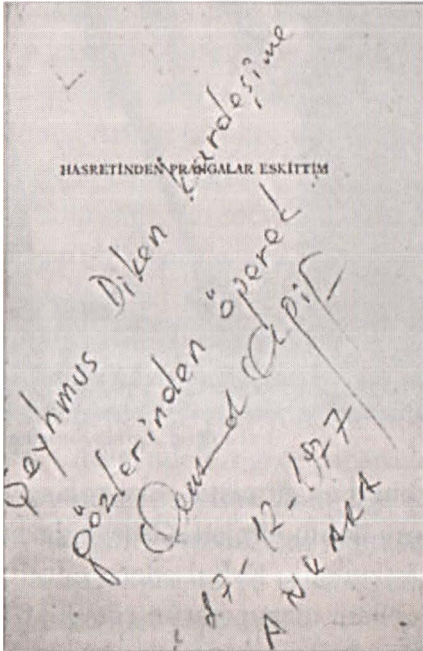
(Fotoğraf: Çerkes Karadağ)

yapmıştık. Ulus'taki gazete binasına gitmiştik. Bizi çok sevgiyle karşılamış, hepimize çay ikram etmişti. Geceye davet etmiştik ve şiir okumasını istemiştik. Kabul ederse mutlu olacağımızı da belirtmiştik. "Beni mazur görün çocuklar," demişti. "Şimdi ben geleceğim. Başlayacağım şiir okumaya,

bir süre sonra orkestra başlayacak müziğin sesini yükseltmeye, bana bir an önce bitir, sahneden in, der gibi. Masalarda adam elini sevgilisinin beline dolayacak, muhabbet edecek, sonra kadeh şangırtıları. Sıkılıyorum, ters bir laf ederim. Geceniz berbat olur. Beni bağışlayın,” demişti. Yıllar sonra o günü düşündüğümde o anki öğrenci psikolojisiyle anlayamamıştık ama doğruydular dedikleri.

1977 yılında kitabını da imzaladı bana. Yine Zafer Çarşısı'nda felsefeci Tuncer Tuğcu Bey'in, adını yanlış hatırlamıyorsam Oğlak Kitabevi'nde imzalamıştı. *Hasretinden Prangalar Eskittim*'in 17. baskısı yeni çıkmıştı. Kendisi de yeni baskıyı daha o gün görmüştü. Kitabı şöyle bir eline alıp arka kapağa baktı ve fiyatının beş liradan altı liraya çıkarıldığını görünce yayıncıya okkalı bir küfür savurdu. Ve ekledi: “Yahu kitabın fiyatını arttırmayın dedim, beni dinlememişler. Beş liradan altı liraya çıkarmışlar. Benim kitabımı öğrenciler, işçiler, emekçiler, yoksul insanlar okur. Onlar için bir lira çok paradır.”

Hatta ben ve yanımdaki iki dost için imzaladığı kitapların parasını kendisi vermek isteyince, engel olmuştuk. Çok kıymetli dostum ve sayesinde Ahmed Arif ağabeyle tanıştığım Eşref Ayaz ile Mardin'in Savur ilçesinden Awêneli (Sürgücü) Seydoş Sadebal'dı diğer iki şahsiyet. Seydoş'un soyadını öğrenirken “Baban da sadesi, hakikisi ne

Şeyhmus Diken'e imzaladığı kitap.

makbul olur,” demişti. Seydoş o yıllarda henüz Ahmed Arifin kim olduğunu pek bilmediğinden kulağıma eğilip sormuştu, ben de anlatmıştım kendisine. Sonra bana dönmüş ve “Şêxo diye imzalayayım mı?” diye sorunca, ben de “Ahmed Abi, içinden nasıl geliyorsa öyle yaz!” deyivermiştim. Ve dönüp demişti ki, “Nasıl kıyarım sana Şêyho demeye...” ve kitabı “Şeyhmus Diken kardeşime gözlerinden öperek 17.12.1977 / Ankara” diye imzalamıştı.

Zafer Çarşısı’ndaki sohbetlerimizden birinde biraz da biz gençler, “kendi kuşağının yaşadığı acı ve zulümleri” yaşamayalım diye onca ezaya, cefaya katlanmış olduklarını söylemişti. Sonra benzer sözleri mektuplarından birinde gördüm. “Zaten yaptığımız ne ki? Kimsenin karnında açlığı, ayağında yalınlığı ve sırtında çıplaklığı kalmasın diye ömrümüzden bir parça vermek. Hepsi bu...”

Namus işçisi

Ahmed Arif halkın varoluşuna, inanç bütünlüğüne saygılıdır. Günde dört paket sigara içtiği yıllarda gazetede sayfaları bağlayan gençlerin yanında, Ramazan ayında sigara içmez. Sokakta da sigara içmez. Diyarbakır'dayken Ramazan'da canı sigara istediğinde çarşıdaki Ermeni veya Süryani ustaların dükkânına merhaba eder.

Leyla Erbil'e yazdığı mektuplardan birinde (6 Eylül 1955) "Kürdün Gelini" diye bir roman yazdığını ama "çok trajik" bulup yırtıp attığını, "yeniden daha bir aydınlık anlatıma varınca" yazacağını ifade eder.

"Kitabımın adını ben önce 'Dört yanım puşt zulası' koymuştum," der. Ama bir arkadaşı Ali Özoğuz, koydurtmaz. Sadece şiirin içinde dize olarak kalmasını önerir; on beşindeki gençlerin dahi okuyacağı kitaba bu ad konmamalıdır. Onu haklı bulur ve *Hasretinden Prangalar Eskittim* başlığını uygun görür. Bu adı sorgular arkadaşları: "Kimin hasretiyle?" diye. "Elbette sevgili de var, ama halkımızın mutluluğu, geleceğe güveni, hasreti de var," diye cevaplar onları.

Kendisi ile ilgili sorana: "Ben biraz saf adamım. Arkadaşla-

rimi, halkımı çok seviyordum. 'Akşam Erken İner Mahpus-
haneye'de belirttim:

*Vurulsam kaybolsam derim
Çırılçıplak bir kavgada,
Erkekçe olsun isterim,
Dostluk da, düşmanlık da,
Hiçbiri olmaz hâlbuki
Geçer süngüler namluya,
Başlar gece devriyesi jandarmaların...*

İşte benim bütün hayatım burada. Bu yedi mısrada" der.

Ahmet Oktay'ın Ahmed Arif şiirini irdelediği *Karanfil ve Pranga*'da, "Prangalar başından sonuna kendini son dere-
ce önemseyen, tüm olayların odağına yerleştiren bir bireyi
açığa vurur: Aç kalan, susuz kalan odur. Yazıcılar onun fer-
manını yazmaktadır. Ecel, onu kaburgasının arasından yok-
lamaktadır. Odur uyumayan. Herkesi düşünen odur," der.
Ama bütün bunları topluma diyen, bir "vahiy" gibi buyu-
ran üslubuyla...

Cemal Süreya, Ahmed Arif şiirini anlatırken "Türkü söy-
leyerek çarpışan, yaralıyken de arkadaşları için tarih özeti çı-
karan, buna felsefe ve inanç katmayı ihmal etmeyen bir ge-
rillanın şiiridir," sözlerini sarf eder.

1940 kuşağı diye anılan ve "fedailer mangası" tabiriyle
anılan kuşak içinde değerlendirilmesine rağmen onun şii-
ri döneminin ekolünün dışındadır. Dili, kaygıları, yazdıkla-
rı, diğer hiçbir şairin dizelerine benzemez. Şiirlerinde ami-
yane tabirle "safra" diye ifade edilebilecek tek gereksiz söz
yoktur. "Maviye, maviye çalardı gözlerin" gibi bir dizeyi şi-
irin içine oturtmak için 17 yıl beklemiş şairdir Ahmed Arif.

64 yaşında vefat ettiğini göz önüne aldığımızda aslında ge-
ride bıraktığı kitaptaki 19, kitap dışı 8, toplam 27 şiiri 16 ile

32 yaş aralığında yazmış. Sonraki 30 yıllık ömründe yazdığı ya da tasarladığı şiirleri kendinde saklı kalmış. Çünkü Ahmed Arif, şiirlerini zihninde yazan, son dizeyi söylediği kanısına vardığında ancak kâğıda dökmeyi kabullenen bir geleceğin adamıdır.

Ölümünden bir hafta önce İstanbul'a gidip kasete okuyup, bant çözümünü sonrası basılacağı sözünü verdiği şiirleri, kendisiyle birlikte öte yakaya göçmüştür.

Şiirleri daha yaşadığı yıllarda çok ünlü sanatçılarca anonim şarkılar gibi bestelenip dillerden düşmemiş bir şairdir. Kullandığı kavramlar onun diline yakışandır ve yer yer çok şiddetlidir.

Mesela "pranga" tek başına mahpusun, mahkûmun ayağına vurulan zincir değildir, çok şeydir.

Demir kapı da, kör pencere de öyle...

Kahpe yalan, hafızada iz bırakan, dehşet görüntü veren bir dizedir. Adeta şiir içinde bağımsız şiir olarak kabul edilecek dizelerin şairidir o. "Hayatı şiir, şiiri de hayatı olandır." Şiir, hayatının özetidir. Onun şiiri, konuşmasından alınmış herhangi bir özet, konuşması ise şiirin bir devamı gibidir.

Sene 1947 ve Ahmed Arif daha 20 yaşındadır. Abidin Dino *Meydan* dergisi için şairlerden şiir örnekleri ister. Ama şiirler imzasız yayımlanacaktır. Rıfat Ilgaz, Fahri Erdinç, Ni-yazi Akıncıoğlu ve Ahmed Arif şiirlerini yollarlar. Dino, Ahmed Arife: "Seninki belli, imzaya gerek yok," der ve "Bir Akşam Üstüdür Şarabi" şiirini dergide yayımlar.

Şiirlerinin toplumla buluşmasından sonraki 70 küsur yıl içinde, kendi kuşağı dahil üç kuşağın hem memleket sevdasına hem de aşklarına duygusal sığınak olmuştur. Sanırım sondan bir önceki söz şu olmalı: Ahmed Arif'in şiirindeki dili, *Kürdün*, *Türkçeye jestidir*.

O bir "namus işçisi"ydi. "Uy Havar" şiirinde dediği gibi:

*Şahmurat Suyu kan akar
Ve ben şairim.
Namus işçisiyim yani
Yürek işçisi.*

Oğlu Filinta, okulu bitirip heykeltıraş olunca ilk işi baba-sının büstünü yapmak olmuş. Büst 1991 yılının 1 Haziran gününü bitince Filinta büste bakmış ve “Beğenmedim baba, sana benzememiş, bozup yeniden yapacağım,” demiş. Ahmed Arif: “Boz oğlum boz, nasıl olsa aslı buradadır,” demiş. Şair ertesi gün, 2 Haziran 1991’de vefat etmiş.

Okurları da, sevenleri de onun bir yürek işçisi olduğunu biliyordu ki cenazesi Ankara’da kaldırılırken yüzlerce genç, şairin tabutu ve cenaze aracını karanfil yağmuruna tutmuştu. Cenaze aracının arkasından, dillerinde “Dağlarına bahar gelmiş memleketimin” şiirinden bestelenmiş şarkıyla yürümüşlerdi. Yine kendi vasiyetine uyularak Diyarbakir’den ge-

Ahmed Arif'in mezarı.

Ahmed Arif anması.

tirilmiş toprak mezar toprağına katıldı, sonra da Dicle Nehri'nden getirilmiş su serpildi üstüne...

Gilles Deleuze der ki: “Sanat, direnendir: Ölüme, köleliğe, alçaklığa, utanca direnir.” Ahmed Arif sanatçı kişiliğiyle, şiiriyle bu tespitin vücut bulmuş halidir. Ahmed Arif’in 1991’de ölümünden sonra geçen neredeyse otuz yıla baktığımızda, “Adından ve şiirinden bunca söz ettiren edebiyatçıya nasıl bir değer verildi?” sorusu orta yerde kabaca duruyor.

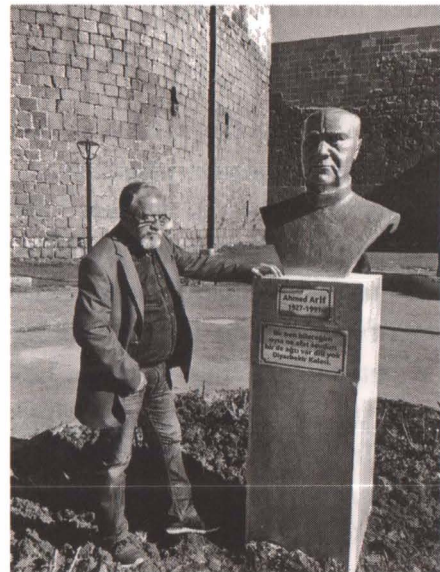
25 Eylül 2012’de Urfa’nın Siverek ilçesinde (ki Siverek Ahmed Arif’in çocukluk ve ilk gençlik yıllarının harika şehridir) 30 bin kişinin bir rekor denemesi yaparak Siverek Stadyumu’nda Ahmed Arif’in “Anadolu” şiirini okuması hayli heyecan vericiydi. 23 Mayıs 2014 tarihinde Siverek ilçesi Gülabibey Mahallesi’nde Ahmed Arif’in okuduğu Türközü İlköğretim Okulu’nun adı Urfa Milletvekili Zeynep Karahan Uslu’nun önerisi üzerine Ahmed Arif İlköğretim Okulu yapıldı. Ayrıca Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi’nin 25 Mayıs-2 Haziran 2002 tarihleri arasında 2. Kültür ve Sanat Festivali kapsamında “Ahmed Arif Şiir Ödülü” koyması var. Ödül 2001 yılı içinde yayımlanmış kitap ve henüz yayımlanmamış

şiir dosyaları başlığıyla iki dalda verildi. Jüri, Orhan Alkaya, Mehmet H. Doğan, Refik Durbaş, Ülkü Tamer ve A. Hicri İzgören'den oluşuyordu. Yüz yirminin üzerinde kitap ve şiir dosyası yarışmaya katılmıştı. Jüri üyelerinden ikisi ile yıllar sonra yaptığım sohbette çok iddialı isimlerin Ahmed Arif adına verilecek bir ödül olması nedeniyle yarışmaya ilgi gösterdiklerinden söz etmişlerdi. Değerlendirme sonucu Salih Bolat'ın "Açılmış Kanat" dosyası (ki 2004'te Papirüs Yayınları tarafından kitap olarak basıldı) ile Şükrü Erbaş'ın *Üç Nokta Beş Harf* kitabı ödüle değer bulundu. Dönemin rakamıyla beş yüz bin lira para ödülü ve plaket verilmişti her iki şaire. Ayrıca yine 2 Haziran 2006'da Kültür Sanat Festivali kapsamında şair A. Hicri İzgören'in moderatörlüğünde Şeyhmus Diken, Refik Durbaş ve İhsan Fikret Biçici'nin katıldığı "Ahmed Arif ve Mahpusluk" söyleşisi yapıldı.

2002'de ilki düzenlenirken her yıl geleneksel olarak belediye tarafından verilmesi tasarlanan ödül, ne hikmetse ilk yılından sonra vazgeçilerek iptal edildi. Gerekçesi polemik konusu olmasının di-

ye edebiyat tarihçilerinin araştırmasına kalsın.

Unutmadan; yine o yıl ve o festival programı içinde Ahmed Arif'in oğlu Filinta'ya Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'nce sipariş verilip yaptırılan Ahmed Arif büstü Diyarbakır surlarının tek kapı ile çift kapı arasındaki bir parkın içinde, surların hemen yanı başında, benim de

Şeyhmus Diken Ahmed Arif büstü önünde.

aralarında olduğum bir grup yazarın katılımıyla açılmıştı. Basına da yansıdı: 15 yıl sonra, 2017 yılı içinde bir meczup tarafından o büst parçalandı. Sonra çeşitli girişimler sonucu belediye yetkilileri büstü ve plaketi onararak tekrar kaidesine yerleştirdiler.

Türkçenin bir başka büyük şairi Nâzım Hikmet adına vakıflar kurulmuş, merkezler açılmış, sürekli etkinlikler yapılarak hep gündemde tutuluyor ve bu elbette doğru bir yaklaşım. Ahmed Arif için de yapılan birçok şey var. Diyarbakır'da Ahmed Arif'in şehrinde kurulmuş olan fakat resmî kimliği öne çıkan bir edebiyat müze kütüphanesi açılması başta geliyor. Elbette bu mekân da sürekli politik müdahalelere maruz kalıyor. Adına bir vakıf kurulması, onun adını taşıyacak bir kültür merkezi açmak, her yıl düzenli olarak doğum ya da ölüm yıldönümüne denk gelecek tarihte ödüllü bir Ahmed Arif şiir yarışması düzenlemek çok mu zor? Değil elbette. Ama bunlar için niyet gerek...

Güzel işler de var elbet. Ahmed Arif'in, kapı numarasında 7 yazılı olan evinin bulunduğu sokağın Sur Belediye Başkanı Abdullah Demirbaş döneminde, Belediye Meclisi kararıyla "Yağcı" olan isminin değiştirilip "Ahmed Arif Sokağı" olarak adlandırıldığını, tabelasının da sokağın girişindeki cephe duvarına çakıldığını hatırlatalım. Son halini yakın günlerde gördüğümde sokak gibi ev de tanınmayacak durumdaydı; felakete kurban gitmişti adeta.

Bugün artık Ahmed Arif'in Diyarbakır'daki evi, ki ben ne zaman kapısından adımımı atsam öyle hissetmeye çalışırım, Diyarbakır Ahmed Arif Edebiyat Müze Kütüphanesi'dir. Suriçi'ndeki Ulu Cami'nin hemen arka sokağının girişinde, Cami Kebir Mahallesi'ndeki müze kütüphane, şehrin diğer bütün evlerinin alâmetifarikası olan dut ağaçlarının aksine avluyu sarıp sarmalayan ceviz ağacı ve odalarının düzenlenişiyle sıcak bir mekân.

Ahmed Arif Edebiyat Müze Kütüphanesi.

Binanın orta avluya bakan cephe duvarına nakşedilen tarihe ve düşülen nota bakılırsa, şu anki fiziki varoluşu 120 yıllık. Ama Suriçi'ndeki bütün eski mekânlar zaman içinde ihtiyaca göre yıkılıp yeniden yapılarak düzenlenmiş. Haliyle hep en son elden geçiriliş tarihi ustalarca dercedilmiş. 120 yıl evvelinin tarihinin yazılı olmasının nedeni de bu; yoksa evlerin, mekânların tarihi nerdeyse kentin yerleşikliği ile yaşıt kabul edilmeli.

Diyarbakır Ahmed Arif Edebiyat Müze Kütüphanesi, Kültür ve Turizm eski Bakanı Ertuğrul Günay'ın bakanlığı döneminde projelendirilip gerçekleştirilmiş çok sayıda güzel işlerden biri. Altı ilde gerçekleştirilmiş edebiyat ihtisas kütüphanelerinden Diyarbakır'a yakışanı... Ankara'da Mehmet Akif Ersoy, İstanbul'da Ahmed Hamdi Tanpınar, Erzurum'da Erzurumlu Emrah, Kütahya'da Evliya Çelebi, Adana'da Karacaoğlan (ki Adana'dakine Yaşar Kemal adının verileceği kararlaştırılmışken Yaşar Kemal'in "Karacaoğlan varken benim adımın verilmesi olmaz" itirazı üzerine değiştirilmiş) ve Diyarbakır'da Ahmed Arif adıyla kurulmuş.

Diyarbakır Ahmed Arif Edebiyat Müze Kütüphanesi, 2011 yılı Haziran ayı başında açıldı ve Ahmed Arif ile Nâzım Hikmet anmalarına eşzamanlı olarak ev sahipliği yaptı. Ben de davet edilmiş, açılışa katılmıştım. Hatta Türkiye PEN Diyar-

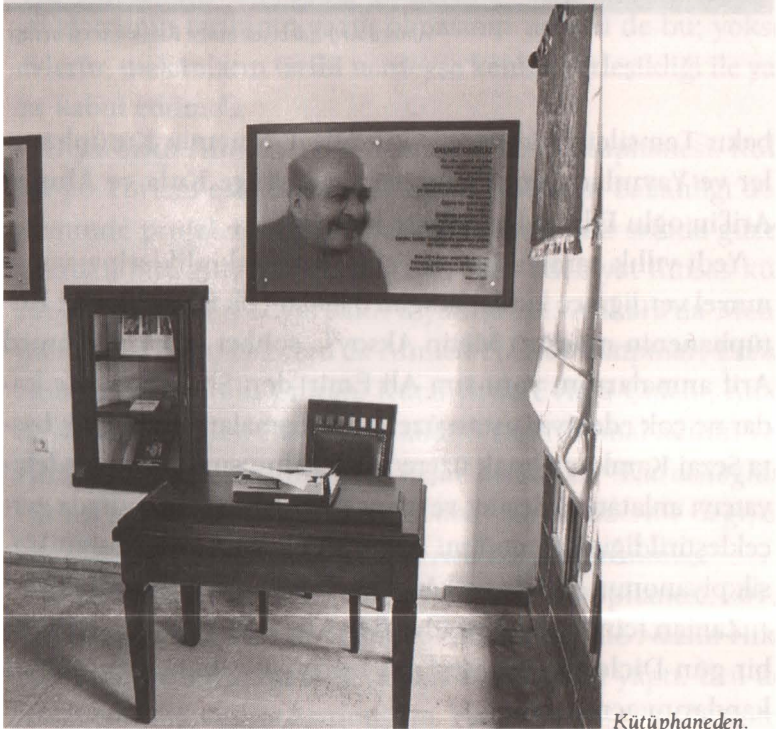

Ahmed Arif Edebiyat Müze Kütüphanesi açılışı.

bakır Temsilcisi kimliğimle kurdeleyi dönemin Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürü Onur Bilge Kula ve Ahmed Arif'in oğlu Filinta ile birlikte kesmiştik.

Yedi yıllık zaman dilimi içinde, kimi etkinliklerine zamanım el verdiğince katılabildiğim o kadar çok iş yaptılar ki! Kütüphanenin müdürü Metin Aksoy'la sohbet ederken Ahmed Arif anmalarının yanı sıra Ali Emîrî'den Shakespeare'e kadar ne çok edebiyat ustası üzerine tartışmalar yapıldığını; başta Sezai Karakoç olmak üzere her yıl altmışın üzerinde edebiyatçıyı anlatan söyleşiler ve yazar imza günlerinin burada gerçekleştirildiğini öğrendim. Avlunun bir köşesinde duran klasik piyanonun sesiyle mekân "Ben buradayım" demiş adeta.

Zaman içinde yerel ve ulusal basına haber olmuş. Haftada bir gün Dicle Üniversitesi'nin Edebiyat Okuma Kulübü'ne kapılarını açmış.

Kentteki edebiyatçıların bir araya gelebileceği bir söyleşi odası mevcut. Bir de okuyucuların kentle, kentin yetiştirdiği edebiyatçılarla, şairlerle ilgili bilgi ve belgelere rahatlıkla ulaşabilecekleri dijital içeriğe kütüphanenin diğer odalarından da erişilebiliyor.

Ahmed Arifle birlikte Diyarbakır çıkışlı edebiyatçılar ve çevre kentlerdeki şair, yazarlar ile eserlerini tanıtmak, Diyarbakır'ı şiir ve edebiyatın kalbi haline getirmek için hizmete açılan Ahmed Arif Edebiyat Müze Kütüphanesi için Metin Aksoy; "tüm bir yörenin kent ve edebiyat belleğini barındırma, edebiyatçıların ve edebiyatseverlerin buluşma merkezi olma, edebi ve kültürel etkinlikler sunma, aynı zamanda edebiyat üretme gibi bir amaç da taşıyor," diyor.

Bölgenin Diyarbakır başta olmak üzere Adıyaman, Batman, Bitlis, Hakkâri, Şırnak, Elazığ, Siirt, Urfa, Malatya ve Van olmak üzere 11 şehrinden yazarlarının bakanlıkça hazırlanan portreleri ve kitaplarından oluşan bir düzenleme yapılmış. Gerçi bugünlerde kimi aymazların yoğun şikâyetleri sonucu oda duvarlarına yerleştirilen portreler kaldırılıp depoya atılmış olsa da kütüphane özelliğinden pek bir şey kaybetmemiş.

Kütüphanenin araştırmacılara açtığı üç binin üzerindeki kitap, başta Diyarbakır kitapları olmak üzere anılan 11 ilin yazarlarının kitapları ve bunun yanında çeşitli kaynak kitaplar ile Nobel ödüllü yazarların eserlerinden oluşuyor. Otuz adet de el yazması eserin tıpkıbasımı yapılmış ve isteyene dijital kopyası verilebiliyormuş. El yazması eserlerin arasında Osmanlı döneminin Diyarbakırlı kadın şairi Sırrı Suzan Hanım'ın Divançesi'nin olduğunu öğrenmemin beni çok sevindirdiğini ayrıca ifade etmeliyim.

Edebiyat Müze Kütüphanesi birkaç yıl içinde Diyarbakır'da edebiyat alanında güçlü bir alternatif merkez haline gelmiş durumda. Bu da elbette Ahmed Arif adına yakışır bir gelişme.

Bütün duvarlarını Ahmed Arif'in şiirlerinin süslediği kentin bu saklı hazinesinin ev sahipleri hepi topu biri kütüphaneçi, biri şef, biri hizmetli olmak üzere üç kişi. Üstelik ast-üst ilişkisi yok çalışanlar arasında. Her üç çalışan da her işi yapıyor. Avlunun yıkanması da, yazar konuğa çay kahve ikramı da, gelen ziyaretçiye mekânı anlatmak da, artık o anda kim uygunsa...

İşin açıkçası kentin prestij mekânı olan Diyarbakır Ahmed Arif Edebiyat Müze Kütüphanesi'nde birçok etkinliğe katıldım. İfade etmeliyim ki mesela o taş avluda Ahmed Arif'in kendi sesinden şiirlerini dinleyememek, onun nidasını duyamamak büyük eksiklik.

* * *

Hasretinden Prangalar Eskittim, nice elli yıllar görecektir. Tek kitapla edebiyatın raflarında yerini inanarak, mücadele ederek kazanmış olan şaire çok şeyler borçluyuz. Yapacaklarımız borcumuzu ödemeye yeter mi onu da bilemem! Ama adım atmak namına, her daim emaneti olacak şiirine de yaraşır hizmetlerin olması gerekir.

Bir kez daha Ahmed Arif'e özlem ve saygıyla...

Hasretinden Prangalar Eskittim'in yayımlanışının 50. yılı anısına...

- Ahmed Arif, *Cemal Süreya'ya Mektuplar*, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1992 (2. Basım: Alaca Yayınları, 2018).
- Ahmed Arif, *Hasretinden Prangalar Eskittim* (1968-2008), Metis Yayınları, İstanbul, 2008.
- Ahmed Arif, *Leylim Leylim. Ahmed Arif'ten Leyla Erbil'e Mektuplar*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2013.
- Ahmed Arif, *Yurdum Benim Şahdamarım*, Everest Yayınları, İstanbul, 2004.
- Ahmet Oktay, *Karanfil ve Pranga. Ahmed Arif'in Şiiri Üzerine Eleştirel Bir Çalışma*, Metis Yayınları, İstanbul, 1990.
- Barış Ünlü ve Ozan Değer (der.), *İsmail Beşikçi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2011.
- Hayri K. Yetik, *Ahmed Arif'in Asi ve Mahsun Şiiri*, İlyas Yayinevi, İzmir, 2007.
- Leyla Erbil, *Mektup Aşkları*, Kanat Kitap, İstanbul, 2007.
- Mazlum Alptekin, *Bir Mısra Boyu Maceram*, Alakarga Yayınları, İstanbul, 2017.
- Muzaffer İlhan Erdost, *Üç Şair: Nazım Hikmet, Cemal Süreya, Ahmed Arif*, Onur Yayınları, Ankara, 2006.
- Refik Durbaş, *Ahmed Arif Anlatıyor: Kalbim Dinamit Kuyusu*, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2009.
- Şevket Beysanoğlu ve Vecihi Timuroğlu, *Ahmed Arif. Hayatı, Sanatı, Şiirleri*, DİTAV, Ankara, 1992.
- Zeynep Oral, *Sözden Söze*, Cem Yayinevi, İstanbul, 1990.
- Ziya Şeker, *Ahmed Arif ve Şiirini Besleyen Kaynaklar*, Ürün Yayınları, Ankara.
- "Başrol: Ahmed Arif" Belgeseli, 2017.

Anılarını paylaşanlar:

Eşref Ayaz

İsmail Beşikçi

Mehmet Mercan

Talat İnanç

Ümit Fırat

Zafer Çarşısı'ndaki sohbetlerimizden birinde biraz da biz gençler, "kendi kuşağının yaşadığı acı ve zulümleri" yaşamayalım diye onca ezaya, cefaya katlanmış olduklarını söylemişti. Sonra benzer sözleri mektuplarından birinde gördüm. "Zaten yaptığımız ne ki? Kimsenin karnında açlığı, ayağında yalınlığı ve sırtında çıplaklığı kalmasın diye ömrümüzden bir parça vermek. Hepsi bu..."

1927 yılının bir Nisan günü Diyarbakir'in taş evlerinden birinde doğar; Siverek'ten, Afyon'dan geçen yolu Ankara'ya dek uzanır. Şiire vurulur, onunla var olur. Mahpusta şiiri konuşur, sevdada her daim onun şiiri çağırılır. Dostluk, değerbilirlik onun can damarıdır. Şahdamarı da yurdu... Ne de olsa "eşkiya kanı" taşır, sevdiğinin dahi saçlarına "kan gülleri" takar...

Sadece Diyarbakir'in değil tüm halkının abisidir Ahmed Arif.

Şeyhmus Diken, Ahmed Arif'in bilinenlerinin yanı sıra dostlarının dağarcığında kalmış hatıralarını da dile getirdiği kitabında şairin hayatının izini sürüyor, satır aralarında onun sesini işitebileceğimiz bir anılar manzumesi sunuyor.

Hasretinden Prangalar Eskittim'in yayımlanışının 50. yılı anısına, özel bir kalemde özel bir kitap...

